

תמצית הש"ס

זבחים ק"י - מנחות כ"א:

לפרטים - 0527692282

בפנים. והגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה ש"ש חולק על הדין של מלך בחוץ והעלה בחוץ, שלת"ק פטור ולר"ש חייב.

דין הזורק גם בפנים וגם בחוץ - חטאת שקיבל דמה בכוס אחד זורק בחוץ ואח"כ בפנים, חייב על הזריקה בחוץ, ואם זרק בפנים ואח"כ בחוץ, דינו כזורק שיריים בחוץ שלרבי נחמיה חייב. ואם קיבל דמה בשתי כוסות, אם נתן שניהם בפנים פטור, ואם נתן שניהם בחוץ חייב, ואם נתן אחד בפנים ואח"כ את השני בחוץ פטור, ואף שמתני' כ"נ שהזורק שיריים בחוץ חייב, מ"מ ס"ל שכוס עושה דיחוי לחבירו, ואם נתן אחד בחוץ ואח"כ את השני בפנים, על הראשון חייב והשני מכפר.

דין שחטו חוץ במפריש שתי חטאות - המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה, אם שחט שתיהן בפנים פטור, ואם שחט שתיהן בחוץ חייב דבשעת שחיטה כל אחת מהן ראיה לפנים, ואם שחט אחת בפנים ואח"כ את השניה בחוץ פטור, ואם שחט אחת בחוץ ואח"כ את השניה בפנים חייב על החיצונה והפנימית מכפרת.

ק"ב. המושג מדמה דין זה לדין זורק בפנים ובחוץ, והגמ' מבארת שמתני' כ"ב דס"ל שאם היתה הראשונה אבודה בשעת הפרשה ואח"כ נמצאה והקריב אחת מהן תמות השניה, וכוונת המושג לומר שאם מתחילה הפריש שתיים לאחריות שאם תאבד אחת יתכפר בשניה, אחת מהן היא עולה שתרעה ודמיה לעולת ק"י המזבח, וכדאמר רב שאשם שניתק לרעה ושחטו סתם, כשר לעולה, והיינו בשעיר נשיא שהוא זכר, אבל סתם חטאת אינה ראיה לעולה כיון שהיא נקיבה.

וזריקת דם הראשונה פטור את שתיהן מדין מעילה, דזריקת דם מוציאה קדשי קדשים מידי מעילה, והיינו בשחט שתיהן בפנים, דבשחטו חוץ בלאו הכי אין מעילה דכמאן דקטלינהו דמי.

פרת חטאת:

מקום שחיטת פרה אדומה

פרה אדומה ששחטה חוץ מגתה פטור, דכתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו" כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד אין חייבים עליו.

לר"ל הכונה ששחט אותה במקום שאינו בדוק לה, ולריו"ח כל א"י בדוקה, אלא הכונה ששחטה לפנים מחומת ירושלים, וכ"ש שאם שחטה מחוץ לחומת ירושלים שלא כנגד הפתח דחשיב אינו ראוי לה, דכתיב "ושחט... והזה" מה הזאתה כנגד הפתח אף שחיטתה כנגד הפתח, וריו"ח דורש דרשה זו בין לשחיטה בין לשריפה דכתיב "ושרף... והזה". ור"ל סובר שאם שחט שלא כנגד הפתח כשר, דכתיב "מחוץ למחנה ושחט", ולרבי אושעיא אם שרף שלא כנגד הפתח כשר דכתיב "על פרשה ישרוף" מקום שפורשת למיתה שם תהא שריפתה.

ומחלוקת ריו"ח ור"ל בענין אם כל א"י ראיה לשחיטת הפרה, תלויה במחלוקתם אם **ירד מבוכל בא"י**, דהנה כתיב "בן אדם אמור לה את ארץ לא מטוהרה היא לא גושמה ביום זעם". ריו"ח לומד שהפסוק הוא בלשון

ניסוך מים בחוץ

במתני' איתא שרבי אלעזר אף המנסך מי החג בחג בחוץ חייב והיינו במים שנתמלאו לשם ניסוך המים בחג הסוכות. ואמר רבי מנחם יודפאה שרבי אלעזר אמר זאת בשיטת רבו ר"ע, שסובר שניסוך המים דאורייתא דכתיב "ונסכיה". ור"ל מקשה שא"כ יהיה חייב רק בג' לוגין וגם בשאר ימות השנה כמו בנסוך היין, ובהכרח שרבי אלעזר לומד דין זה מהלכה למשה מסיני ולא מ"ונסכיה", וכדאמר ריו"ח שנטיעות ערבה וניסוך המים הם הלכה למשה מסיני.

ובברייתא איתא שלת"ק המנסך ג' לוגין מים בחג בחוץ חייב, ולרבי אלעזר אם מילאם לשם חג חייב. לרב נחמן בר יצחק המחלוקת היא אם יש שיעור במים, דאם מילא בכלי גדול יותר מג' לוגין, לרבי אלעזר יש שיעור למים וממילא לא קידשם הכלי, ולת"ק אין שיעור למים דיש בכלל מאתים מנה וקדשו המים והמנסכם חייב. ולרב פפא לכו"ע יש שיעור למים ונחלקו אם קרבו נסכים במדבר וממילא הא דכתיב בפרשת נסכים "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם" היינו ב"ד שנה של כיבוש וחילוק שהותרו הבמות, ונמצא שבמת יחיד טעונה נסכים אנ"פ שאין בה כלי שרת, וממילא ה"ה שחייב במנסך בחוץ אף בלא קידוש כלי שרת, ולר"א לא קרבו נסכים במדבר, ו"כי תבואו" היינו אחר כיבוש וחילוק ולא בבמות, וממילא בלא קידוש כלי פטור. ולרבינא נחלקו אם לומדים ניסוך המים מניסוך היין לחייב היכא שלא קידשו בכלי או לא.

ק"א. ובברייתא אחרת איתא שלת"ק המנסך ג' לוגין יין בחוץ חייב, ולרבי אלעזר ברבי שמעון חייב רק אם קידשם בכלי. לרב אדא בר אהבה נחלקו בבירוצי מידות אם מה שצף על שפת הכלי קדוש או לא. ולרבא בריה דרבה נחלקו אם קרבו נסכים בבמה וכ"ל, וכדמצינו שנחלקו רבי וחכמים אם במת יחד טעונה נסכים או לא, וכן מצינו שנחלקו ר"ע ורבי ישמעאל אם במה קטנה טעונה נסכים, ומחלוקתם תלויה אם קרבו נסכים במדבר או לא.

הקרבת שיריים בחוץ - לרבי נחמיה המקריב שירי הדם בחוץ חייב. ריו"ח מבאר שר"נ סובר ששיריים מעכבים, הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שר"נ סובר שכמו שאברים ופדרים שהם שירי מצוה והיינו שאין מעכבים את הכפרה המקריבים בחוץ חייב, ה"ה בשיירי הדם, ור"ע אמר לו ששאני אברים ופדרים שהם תחילת עבודה, ומבואר שגם לר"נ אין שיריים מעכבים. והגמ' מתרצת שר"נ מדבר בשיריים הפנימיים והיינו של חטאות הפנימיות שכל המתנות מעכבות, ומה שר"נ אמר שהם שירי מצוה היינו בשיריים החיצוניים, וההוכחה מאברים ופדרים היא תשובה לטענת ר"ע, ואמנם באמת ר"נ לא מסכים עם הוכחה זו. תוס'.

ק"א: שחיטה והעלאה של עוף בחוץ - המולק בפנים ומעלה בחוץ חייב, אבל המולק בחוץ ומעלה בחוץ פטור דמליקה בחוץ נבילה היא, וכן אם שחט בפנים והעלה בחוץ פטור כיון שהעוף נפסל בשחיטה, אמנם אם שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב בין על השחיטה בין על העלאה, דילפינן מקריא לחייב ואיתא במתני' שר"ש חולק על ת"ק, ואמנם מלשון המשנה יוצא שר"ש לא חולק על הדינים הנ"ל. ולכן זעירי מבאר שנחלקו מה הדין בשחט בהמה על הדינים הנ"ל. ולכן זעירי מבאר שנחלקו מה הדין בשחט ההעלאה ואם שחט בחוץ חייב, ולר"ש אף אם שחט בפנים חייב. ולרבי נחלקו מה הדין אם קיבל דמו בכלי חול והעלה בחוץ, שלת"ק אם קיבלו בפנים פטור על ההעלאה ואם קיבלו בחוץ חייב, ולר"ש חייב אף אם קיבלו

תמיהה, האם הארץ לא מטוהרה, וכי ירדו עליה גשמים ביום זעם. ולר"ל הפסוק כפשוטו שהארץ לא מטוהרה, וכי לא ירדו עליה גשמים ביום זעם.

והא דתניא שהיו חצרות מיוחדות בירושלים שהיו בנויות ע"ג סלע ותחתיהם חלל מפני חשש קבר התהום, ונשים מעוברות היו יולדות שם ומגדלות את בניהם לעבודת הפרה אדומה, והיו יוצאים למעין ע"ג דלתות שע"ג שוורים, והיו ממלאים מים בכוסות של אבן. ור"ל עשו כך משום שכל א"י אינה בדוקה מטומאה, ולר"י"ח מעלה עשו בפרה.

והא דאיתא בברייתא שרצו לגזור טומאה על ירושלים מפני שמצאו עצמות בדיר העצים, ואמר רבי יהושע לא בושא וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו, איה מתי מבול איה מתי נבוכדנצר. לר"ל הכונה שהיו גם הרוגי מבול וגם הרוגי נבוכדנצר, אלא שפינו אותם מירושלים ולא משאר א"י. ולר"י"ח הכונה שהרוגי מבול לא היו כלל בא"י, והרוגי נבוכדנצר פונו.

ק"ג: והא דכתיב "מכל אשר בחרבה מתו" לר"ל מתו גם בא"י מפני המבול, ונקרא "חרבה" שכך היתה לפני המבול, וכדי לומר שעל הדגים שבים לא נגזרה גזירה. ולר"י"ח מתו בא"י מחמת ההבל, שהרי המבול היה רותח, דכיון ברותחין קלקלו נדונו ברותחין.

לר"י"ח הרמא ניצל מהמבול משום שהיה בא"י, ולר"ל אין לומר שהכניסו לתיבה גורי ראמים, כי הרי גורי ראמים הם כהר תבור שהוא ארבעים פרסאות, ואורך צווארו ג' פרסאות ומרביץ ראשו פרסה וחצי והטיל גלל בירדן וסתמו, אלא צ"ל שהכניסו ראש חוטמו לתיבה, וכיון שהתיבה זזה קשרו קרניו בתיבה, ואף שהמים היו רותחין נעשה לו נס ונצטנו המים שבצידי התיבה, כמו שהיה לעוג מלך הבשן.

והא דאמר ר"ל שבבל נקראת מצולה משום שכל מתי המבול נצטללו לשם, ולר"י"ח נקראת שנער משום שכל מתי המבול ננערו שם, לריש לריש צ"ל שנדבקו בט"ס. ולכן כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל בשר אבותיו, וי"א שקצים ורמשים של המבול. (ולרבי אבהו נקראת שנער משום שמנערת את עשיריה, והיינו שאין העשירות נמשכת ג' דורות).

בהמות שאין בהם דין שחטי חוץ

שעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור, דכתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו" כל שאינו ראוי לבוא לפתח אהל מועד אין חייבים עליו. והא דאיתא בברייתא שממטעים מפסוק זה קדשי בדק הבית (שאף שנקראים קרבן דכתיב "ונקרב את קרבן ד' " מ"מ אינם ראויים לבוא באהל מועד), אבל שעיר המשתלח ממעטים מדכתיב "לד' " להוציא שעיר המשתלח שאינו מיוחד לד', צ"ל דאיירי קודם וידוי, אבל אחר וידוי מתמעט מ"ואל פתח וכו' ".

ק"ד: רובע ונרבע ומוקצה ומחיר כלב ואתנן וכלאים וטריפה ויוצא דופן שהקריבם בחוץ פטור, דכתיב "לפני משכן ד' " כל שאין ראוי לבוא לפני משכן ד' אין חייבים עליו. והא דלא איתמעוט מ"ואל פתח אהל מועד לא הביאו" צ"ל שרובע ונרבע נ"מ אם הקדישם ואח"כ רבעם, שבזה צריך מיעוט מיוחד, וכן במוקצה ונעבד איירי שעשה כן אחרי הקדישם, ואע"פ שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מ"מ בקדשים קלים לריה"ג שהם ממוין בעלים (דכתיב "ומעלה מעל בד' " לרבות קדשים קלים שהם ממונו) יכול הבעלים לאוסרם. ואתנן זונה ומחיר כלב וכלאים ויוצא דופן צריך למעטם היכא שהם ולדות קדשים, וקסבר התנא שולדות קדשים מתקדשים בלידתם.

בעלי מומין בין קבועים בין עוברים, תורים שעדיין לא הגיעו לגיל הראוי להקריבה, או בני יונה שעברו את הגיל הראוי להקריבה, אותו ואת בנו, ומחוסר זמן, שהקריבם בחוץ, פטור, ולר"ש בבעלי מומין עוברים ובתורים שעדיין לא הגיעו לגיל הראוי להקריבה ובאותו ואת בנו ובמחוסר זמן, עובר בלא תעשה (וכדלהלן), דס"ל שכל שהוא ראוי לבוא לפתח אהל מועד לאחר זמן עובר בלא תעשה, ולחכמים כל שאין בו כרת אין בו לא תעשה.

וצריך ללמדנו מחלוקת זו בכל האופנים הנ"ל, דבעלי מומין חמירי משום דמאיסי, ומאיך תורים לא היו ראויים משא"כ בעלי מומין, ואותו ואת בנו אין פסולו בגופו.

איזה לאו עובר לר"ש-

לר"ל ר"ש לומד מדכתיב "לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום" והיינו שכשיכנסו לארץ ב"ד שנה של כיבוש וחלוקת הארץ יקריבו רק "הישר בעיניו" נדרים ונדבות ולא חובות, ונמצא שהגלגל לגבי שילה הוא מחוסר זמן, ועל זה יש לא תעשה "לא תעשון", ולפי זה לר"ש לוקים על מחוסר זמן. ולרב נחמן בר יצחק דפנים דגלגל לגבי שילה הוא כחוץ ולכן רק בחוץ יש מלקות ולא במחוסר זמן.

ק"ד: לרבה ר"ש לומד מדכתיב "לא תוכל לזבוח את הפסח" שהזבח פסח בבמת יחיד בשעת איסור הבמות עובר בלא תעשה, (אבל בשעת התר הבמות לא, דכתיב "באחד שעריך" דווקא בזמן שכל ישראל נכנסים בשער אחד), ובהכרח איירי קודם חצות (דאי לאחר חצות חייב כרת), ומכאן יש לא תעשה למחוסר זמן בחוץ. והגמ' דוחה שי"ל דאיירי אחרי חצות ובשעת התר הבמות, וכוונת ר"ש שזה זמן איסור הבמות בקרבן פסח ולא בקרבנות אחרים.

מחוסר זמן שאין חייבים עליו משום שחטי חוץ היינו בין מחוסר זמן בגוף הקרבן, בין שהבעלים מחוסר זמן, כגון שזב או זבה או יולדת הקריבו לפני הזמן את חטאתם בחוץ, או שמצורע הקריב אשם בחוץ, פטורים, אבל בעולה, או נזיר שהקריב שלמים בחוץ חייבים.

מצורע שהקריב אשמו בחוץ שלא לשמו-

לרב חלקיה בר טובי חייב, הואיל וראוי לשלא לשמו בפנים, אבל לשמו פטור, דאף שראוי לשלא לשמו בפנים, מ"מ הוא מחוסר עקירה וכל כמה שלא נעקר עדיין שם אשם עליו.

רב הונא שואל וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו, ואין לומר דמצוינו כהאי גוונא בפסח בשאר ימות השנה דלשמו פסול ושלא לשמו כשר, דשאני פסח בשאר ימות השנה שהוא שלמים. ואמנם אם הפריש ב' אשמות לאחריות שהקריבו לשם עולה ושחטו בחוץ חייב, דאשם שניתק לרעה ושחטו סתם כשר לעולה.

ק"ט: עולת מחוסר זמן בבעלים שהקריבה בחוץ חייב, אבל עולת מחוסר זמן בגופה פטור.

אשם נזיר ואשם מצורע שהקריבם בחוץ, אם הקריבם בזמנם חייב, ואם הקריבם שלא בזמנם לשמו פטור, ושלא לשמו לרב חלקיה בר טובי הנ"ל חייב.

חטאת מחוסרת זמן בין בגופה בין בבעלים שהקריבה בחוץ, בין לשמה בין שלא לשמה פטור.

ק"ט: המקטיר בחוץ בשר חטאת או אשם או קדשי קדשים כבשי עצרת או קדשים קלים, או מותר העומר לאחר קמיצה או שתי הלחם או לחם הפנים או שיירי מנחות, פטור, דכתיב "עולה" אינו חייב אלא בראויה להעלאה כעולה. וכן היוצק שמן על המנחה, או הפותת מנחת מאפה, או הבולל או המולח או המניף או המגיש או המסדר את הלחם על השלחן או המטיב את הנרות או הקומץ או המקבל דם, בחוץ, פטור, דכתיב "עולה או זבח" אינו חייב אלא בגמור עבודה כהעלאה. ובעבודות אלו אין חייבים לא משום זרות ולא משום טומאה ולא משום מחוסר בגדים ולא משום שלא רחץ ידיו ורגליו.

דיני הקרבנות לפני הקמת המשכן

עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות.

מי עבד עד שהוקם המשכן - לתנא דמתני' העבודה נעשתה ע"י הבכורות עד שהוקם המשכן, וכן איתא בברייתא (קט"ו): שלריב"ק הא דכתיב "וגם הכהנים הניגשים אל ד' יתקדשו" היינו הבכורות, ולרבי הכונה לנדב ואביהוא, כי רק יום אחד הקריבו הבכורות וכדכתיב "וישלח את נערי בני ישראל", אבל בסיני נצטוו על הכהונה. (והא דכתיב "הוא אשר דיבר ד' לאמר בקרובי אקדש" לרבי היינו הא דכתיב "וגם הכהנים הניגשים אל ד'")

יתקדשו", ולריב"ק היינו הא דכתיב "ונועתיה שמל לבני ישראל ונקדש בכבודי" אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, שמתו כדי לקדש שם שמים, שבשעה שהקב"ה עושה דין בקדושי והוא מתירא ומתעלה ומתהלל, ולכן שתק אהרן וקיבל שכר, וכן נאמר לדוד שאע"פ שהקב"ה מפיל לו חללים שישתוק, וכן אמר שלמה "עת לחשות ועת לדבר" שפעמים אדם מקבל שכר על הדיבור ופעמים על השתיקה).

מה היו מקריבים לפני שהוקם המשכן - עוד איתא בברייתא שלפני שהוקם המשכן היה אפשר להקריב בהמה חיה ועוף זכרים ונקבות תמימין ובעלי מומין טהורים אבל לא טמאים, וכדכתיב "ויבן נח מזבח לד' ויקח מכל בהמה הטהורה ומכל העוף הטהור" ויהי בכלל בהמה, אמנם מחוסר אבר אבר נאסר לבני נח דכתיב "ומכל החי מכל בשר" הבא בהמה שחיים ראשי אברים שלה, (וטריפה ממועטת מ"לחיות זרע", ולמ"ד טריפה יולדת היא ממועטת מ"אתר" בדומים לך, ואין לומר שנח היה טריפה, דא"כ ודאי לא היתה קפידה להביא דווקא טריפה, ומ"תמים" ליכא למילף, ד"ל שכונה תמים בדרכיו וצדיק במעשיו), ומ"לחיות זרע" לומדים שההבאה לתיבה היא לחיות זרע, ולא לצוות בעלמא, ונ"מ שלא יביא זקן או סריס). וטהורים וטמאים היינו מאותם שעתידיים להטרה, שהיה נח מעבירים לפני התיבה, וכל שאין התיבה קולטתו בידוע שהוא טמא, ולרבי אבהו לומדים מדכתיב "והבאים זכר ונקיבה" שהיו באים מאיליהן.

עולה שהקריבו בני ישראל במדבר י"א שאינה טעונה הפשט וניתוח, וכדעת רבי ישמעאל שכללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד, וי"א שטעונה הפשט וניתוח וכדעת ר"ע שכללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב.

קט"ז. איזה קרבנות הקריבו לפני הקמת המשכן - לפני הקמת המשכן בני ישראל הקריבו עולה ושלמים, ובבני נח נחלקו רבי אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא, אחד מ"ד הקריבו גם שלמים דכתיב "והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהו" איזהו דבר שחלבו קרב ולא כולו הוא אמר זה שלמים, ולחד מ"ד רק עולה מקריבים אבל שלמים לא, דכתיב "עורי צפון ובואי תימן" תתנער אומה שמעשיה בצפון והיינו עולה שטעונה צפון, ותבוא אל מלך המשיח אומה שמעשיה בצפון ובדרום ישראל שמקריבים עולה ושלמים, (ולמ"ד הראשון הכונה לקיבוץ הגלויות שיקובצו הגלויות במקומות אלו), ומחלביהו היינו משמניהם, והא דכתיב "גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות, הכונה זבחים לאכילה ועולות להקריבה, והא דכתיב "ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים" זה היה אחרי מתן תורה, (והמ"ד שיתרו היה לפני מתן תורה, בהכרח יסבור שבני נח הקריבו שלמים).

מה שמועה שמע יתרו שבא ונתגייר - כתיב "וישמע יתרו" לרבי יהושע מלחמת עמלק שמע ונתגייר, ולרבי אלעזר המודעי מתן תורה שמע ונתגייר, שבזמן מתן תורה היה הקול הולך מסוף העולם ועד סופו, ואחזה רעהו במלכי עכו"ם ואמרו שירה ובאו לפני בלעם ושאלו אותו מה זה, ואמר להם שזה לא מבול מים כי ד' נשבע שלא יביא מבול לעולם, ולא יביא מבול אש כי נשבע שלא ישחית כל בשר, אלא חמדה טובה יש לקב"ה שהיתה גנוזה אצלו ותקע"ד דורות לפני שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו, פתחו כולם ואמרו "ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום". ולר"א יתרו שמע על קריעת ים סוף, וכדכתיב "ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם", ובבקיעת הירדן כתיב "ולא היה בם עוד רוח", ורחב אמרה ולא קמה והיינו שאפי' להתקשות לא התקשו, וידעה זאת רחב שהרי אין שר ונגיד שלא בא עליה, שהיתה בת עשר כשיצאו ישראל ממצרים וזנתה כל הארבעים שנה שהיו במדבר, ובת חמישים נתגיירה ואמרה שד' ימחל לה בשכר חבל חלון ופשתיים.

קט"ח. נכרים בזמן הזה מותרים להקריב בבמות מה שירצו, דכתיב "דבר אל בני ישראל" בני ישראל מצווים על שחוטין חוץ ולא נכרים, ואסור לישראל לסייעם או להקריב בשליחותם, אבל מותר לישראל ללמדם, וכמו שהיה בקרבן ששלחה אמו של שבור מלכא לרבא, שאמר רבא שיקחו שתי בחורים בני אותו גיל, וילכו למקום שהים העלה שרטון, ויקחו עצים חדשים ויוציאו אש מברזל חדש, ויקריבו את הקרבן לשם שמים. ואביי שאל שאף לרבי אלעזר בן שמוע שמצריך עצים שלא נשתמש בהם

הדיט כמו במזבח עצמו, מ"מ בבמה מודה שא"צ חדש, וכמבואר (להלן) שדוד קנה עצים מאורנה, ורבא מותרין שגם שם זה היה חדש.

באיזה מחיר קנה דוד מארנן את הגורן - בדברי הימים כתיב שקנאו בשש מאות שקלי זהב, ובשמואל כתיב שקנאו בכף שקלים חמישים. י"מ שקנה את מקום המזבח בחמישים ואת כל הבית בשש מאות, ולרבי גבה מכל שבט שקלי כסף בשווי חמישים שקלי זהב, ולר"א בן שמוע קנה את הבקר לעולה והמזריגים וכלי הבקר לעצים בחמישים, ואת הגורן בשש מאות. (מזריגים היינו נסר עץ שיש בו בליטות וחריצים ומוליכו ומביאו על הקשים של התבואה אחרי הדישה כדי לעשותם תבן).

משהוקם המשכן נאסרו הבמות והעבודה נעשית ע"י הכהנים, קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים, וקדשים קלים היו נאכלים בכל מחנה ישראל. (ק"ב:). רב הונא מבאר שהכונה בכל מקום מחנה ישראל שבשעת סילוק מסעות מוליך עימו ואוכל במקום הנייחם, שלא נפסלו ביוצא, דכתיב "ונסע אהל מועד" אע"פ שנסע עדיין אהל מועד הוא, והרי היו מחנות במדבר, כדאיתא בברייתא שכמו שהיו מחנות במדבר כך היו מחנות בירושלים, ירושלים היא מחנה ישראל, הר הבית מחנה לוי, ומשער נקנור מחנה שכינה שדינו כלפנים מן הקלעים, ולרשב"י היה עוד מחנה והוא החיל ועזרת נשים, ולא היו עונשים עליה, ובשילה היו ג' מחנות, שהרי כתיב "ולא יטמאו את מחניהם" תן מחנה לטמאי מתים ומחנה נוסף לזבים, ומצורע צריך להשתלח מחוץ למחנה נוסף דכתיב "בדד ישב" שלא יב טמא אחר עימו, אלא שבשילה מחנה לוי לא קלט רוצח, ומשא"כ במדבר שמחנה לוי קלט כדכתיב "ושמתי לך מקום" בחי"ך. בן לוי שהרג גולה מפלך לפלך, ואם גלה בפלכו משכונה לשכונה מהני דכתיב "כי בעיר מקלטו ישב" עיר שקלטתו כבר.

דיני אהל מועד שבגלגל והבמות

ק"א. משבאו לגלגל הותרו הבמות, קדשי קדשים היו נאכלים לפני מן הקלעים, וקדשים קלים היו נאכלים בכל מקום.

מה היו מקריבים בגלגל ובבמות -

במתני' (ק"ב:). איתא שקרבנות ציבור במשכן וקרבנות יחיד בבמה, וקרבנות יחיד שהוקדשו למשכן יקריבם במשכן ואם הוקרבו בבמה פטור. **ובברייתא** איתא שכל דבר שנידר ונידר קרב בבמה, ודבר שאינו נידר ונידר אינו קרב בבמה.

ק"ב: שיטת ר"מ שהיו מקריבים מנחה וניזירות בבמה, דכתיב "לא תעשון וכו' איש כל הישר בעיניו" ומנחות וניזירות נחשבים הישר בעיניו כיון שבאו עליו ע"י נדרו, ושמואל אומר שאף לר"מ לא היו מקריבים בבמה אלא עולה ושלמים של נזיר, אבל חטאת ואשם הם חובות ואינם קריבים בבמה.

שיטת חכמים שכל קרבן שהציבור מקריבים באהל מועד שבמדבר היו מקריבים באהל מועד שבגלגל שהוא במה גדולה, דהא דכתיב "איש כל הישר בעיניו" היינו שאיש מקריב רק הישר בעיניו, אבל ציבור מקריבים גם חובות, ולא הקריבו לו קרבן גדולה ולא בבמה קטנה אלא עולות ושלמים, אבל אין מנחה בבמה, וניזירות נחשבת חובה. והא דאיתא בברייתא שחזה ושוק ותרומת לחמיי תודה נוהגים בבמה גדולה ולא בבמה קטנה, ומשמע שזרוע בשלה המורמת מאל נזיר אינה נוהגת בבמה, היינו כרבנן. ובברייתא יש שתי שיטות בשם חכמים שנחלקו ביניהם אם קרבו נסכים במדבר או לא.

ק"ח. שיטת ר"י שכל קרבן שציבור או יחיד מקריבים באהל מועד שבמדבר הקריבו באהל מועד שבגלגל, ובבמת יחיד לא היו מקריבים אלא עולה ושלמים. והא דכתיב "איש כל הישר בעיניו" היינו שדבר ישר מקריב בעיניו, אבל בבמה גדולה מקריב היחיד גם חובות, ומ"איש" לומדים שזו כשר, ולא מספיק ללמוד מ"וזרק הכהן את הדם על מזבח ד' פתח אהל מועד", ד"ל שצריך קידוש בכורות. ולר"י ההבדל בין אהל מועד שבמדבר לאהל מועד שבגלגל הוא שבמדבר לא היו הבמות מורות משא"כ בזמן הגלגל.

שיטת ר"ש שאף ציבור לא הקריבו בבמה גדולה אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן, דכתיב "ויעשו בני ישראל את הפסח בגלגל" וכיון שזה

פשוט צ"ל שבא ללמדנו שהיו מקריבים בגלגל חובות כמו פסח, (והנתאים האחרים לומדים מזה שעל טמא מת מקבל הזאה שהרי ישראל עברו את הירדן ב' ניסן, ולא מלו אלא ב' א' משום חולשת הדרך, ורובם היו טמאי מתים שהרי מתי אבותיהם במדבר).

משכן שילה

משבאו לשילה נאסרו הבמות, והיה שם כתלים מאבן ומלמעלה היו יריעות, (דכתיב "ותביאיהו בית ד' שילה", ומאידך כתיב "ויטוש משכן שילה אהל שיכן באדם", וכתביב "וימאס באהל יוסף"), והיא נקראת "מנוחה", קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים, וקדשים קלים ומעשר שני היו נאכלים בכל מקום שרואים משם את המשכן.

ו"א שהמקור הוא מדכתיב "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה", העלאה מותרת רק בשילה אבל אכילה מותרת בכל מקום אשר תראה את שילה, ושחיטה אסורה במקום אשר תראה דכתיב "שם תעלה עולותיך ושם תעשה". ו"א שהמקור הוא מדכתיב "תאנת שילה" לשון תאניה ואניה שכשהיו רואים את שילה היו נאנחים על חסרון אכילת הקדשים שהיתה במקום מראיתו. ו"א מדכתיב "פן פורת יוסף בן פורת עלי עין" עין של יוסף ששילה היתה בחלקו שלא רצתה לזון ולהנות מדבר שאינו שלו אשת פוטיפר, תזכה ותאכל כמלוא עיניה דפורת הוא לשון פריה ורביה, שנתרבה לו מקום אכילת קדשים, ו"א מדכתיב "ורצון שוכני סנה" עין שלא רצתה להנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל בין השנאים שקדשי שילה נאכלים אף בגבולי שאר שבטים ששנאוהו.

ק"ח: מה נחשב בכל הרואה - מספיק רואה מקצתו, אבל צריך שלא יהיה דבר המפסיק בינו לבין שילה. והגמ' מסתפקת מה הדין במקום שרואה כשהוא עומד ולא כשהוא יושב, או במקום שעל גבי הנחל הוא רואה אבל בתוך הנחל אינו רואה, תיקו.

בנחלת איזה שבט שרתה השכינה - כתיב בברכת בנימין "חופף עליו כל היום ובין בתפיו שכן" לת"ק דברייתא "חופף עליו" זה מקדש ראשון, "כל היום" זה מקדש שני, ובין כתפיו שכן" אלו ימות המשיח, ולדבריו י"ל דהא דכתיב "וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר" היינו משכן שילה שהיתה בנחלת אפרים. ולרבי "חופף עליו" זה העולם הזה, (דבג' מקומות שרתה שכינה על ישראל, בשילה בנוב וגבעון ובבית המקדש, וכולם היו בחלק בנימין), "כל היום" אלו ימות המשיח, "ובין כתפיו שכן" זה העולם הבא. ורב אדא רצה לומר שהשכינה היתה בנחלת בנימין, והסנהדרין היתה בנחלת יוסף, וזה היה סמוך, דרצועה יוצאת מחלקו של יוסף לחלקו של בנימין, כמו שהיתה רצועה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לנחלת בנימין ובה היה מזבח בנוי, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה.

כמה שנים היה המשכן בכל מקום

במדבר היה ל"ט שנה, דבשנה הראשונה שיצאו ממצרים עשה משה את המשכן, ובשניה הוקם המשכן (ושלח משה מרגלים לתור את הארץ).

בגלגל היה י"ד שנה, ז' שכבשו וז' שחלקו, דמצינו שכלב אמר "בן מ' שנה אנוכי בשלוח אותי משה עבד ד' מקדש ברנע לרגל את הארץ", ובסיום הכבוש אמר "הנה אנוכי היום בן חמש ושמונים", ונמצא שכבשו ז' שנים, וז' שנים שחלקו - ו"א שאם כבשו שבע גם חילקו שבע, ו"א מדכתיב "בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר" ומבואר שם שזו היתה שנת היובל, ולא מנו יובלות אלא אחר כבוש וחלוקת הארץ, ונמצא שאם היו ז' שנים לחלוקת הארץ היו י"ז יובלות עד שהעיר הוכתה, שהיו ארבע מאות וארבעים שנה עד שבנו את ביהמ"ק, והוא היה בנוי ארבע מאות ועשר שנים.

בשילה היה המשכן שס"ט שנה, שזה השנים שנשאר מלבד השנים שהיה במקומות האחרים שהרי היו ארבע מאות ושמונים שנה מיציאת מצרים עד בנין בית המקדש.

בנוב וגבעון היה המשכן נ"ז שנה, דכשמת עלי חרבה שילה ובאו לנוב, (וכשמת שמואל חרבה נוב ובאו לגבעון), ושמואל מלך עשר שנים בעצמו שהיה שופט, ועוד שנה מלך עם שאול, ושתי שנים מלך שאול לבדו, וז' שנים מלך דוד, ודוד מלך עוד ל"ג שנה בירושלים, ושלמה התחיל לבנות את הבית בשנת ארבע למלכותו.

ק"ט: משבאו לנוב וגבעון והתור הבמות, דכתיב "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" מנוחה זה שילה נחלה זה ירושלים, וחילקם הכתוב כדי ליתן התר בין זה לזה. קדשי קדשים היו נאכלים לפני מן הקלעים, וקדשים קלים היו נאכלים בכל ערי ישראל. ומעשר שני - לר"י שלא הקריבו שם אלא פסח וחובות שקבוע להם זמן ולא מעשר בהמה, ה"ה שלא אכלו שם מעשר שני דאיתקש למעשר בהמה, אבל לר"י קרב מעשר בהמה בנוב וגבעון, וה"ה שהיה נאכל שם מעשר שני, ואף דמעשר שני בעי בירה, הא תני רב יוסף ששילה ונוב וגבעון וביהמ"ק נחשבים בירה לר"י.

משבאו לירושלים נאסרו הבמות ושוב לא היה להם התר, והיא נקראת "נחלה", וקדשים קלים ומעשר שני היו נאכלים לפני מן החומה.

אל המנוחה ואל הנחלה - לר"י מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים, ולר"ש מנוחה זו ירושלים ונחלה זו שילה, (והקדים הפסוק מנוחה לנחלה לומר שלא רק למנוחה לא הגיעו אלא אפי' לנחלה לא הגיעו), ולתנא דבי רבי ישמעאל מנוחה ונחלה הם שילה, (שנחו בה מהכיבוש וחלקו בה את הנחלות, ולדבריו הבמות היו אסורות בזמן שילה, ומה שהקריב מנוח בחוץ זו היתה הוראת שעה), ולרשב"י מנוחה ונחלה הם ירושלים, ומשך גם את תלמידי רבי ישמעאל לסבור כמותו. (ומנוחה היינו מנוחת ארון דכתיב "ויהי כנוח הארון"). (ולשני השיטות האחרונות קשה אמאי לא כתיב אל המנוחה והנחלה).

ק"ט: קדשים שהקדיש ושחט והעלה בשעת איסור הבמות בחוץ, עובר בעשה ובלא תעשה וחייב כרת. ואם הקדיש בשעת התר הבמות ושחט והעלה בשעת איסור הבמות בחוץ, עובר בעשה ולא תעשה ואינו חייב כרת, (ורב כהנא רצה לומר שזה רק על השחיטה, אבל על ההעלאה חייב כרת, והגמ' מוכיחה דלא כדבריו), ואם הקדיש בשעת איסור הבמות ושחט והעלה בשעת התר הבמות אין בהם אלא עשה, ואם הקדיש ושחט והעלה בשעת התר הבמות פטור.

במת ציבור גלגל ונוב וגבעון טעונה סמיכה, ושחיטת צפון, ומתן דם סביב, ותנופה והגשה (ולר"י אין מנחה ועופות בבמה דכתיב "זבחים" ולא מנחות ולא עופות), וכהן ובגדי שרת, וכלי שרת, וריח ניחוח, ומחיצה לדמים חוט הסיקרא להבדיל בין דמים לעינים לתחתונים, ורחיצת ידים ורגלים, משא"כ במת יחיד שאינה טעונה כל אלה. סמיכה דכתיב "לפני ד' וסמך", שחיטת צפון דכתיב "צפונה לפני ד'" " ולא צפונה בבמה, מתנות סביב דכתיב "על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד", תנופה דכתיב "והניף הכהן לפני ד'", הגשה דכתיב "והגישו אל המזבח", כהן דכתיב "וזרק הכהן... על מזבח ד'", בגדי שרת דכתיב "לשרת בקודש", כלי שרת דכתיב "אשר ישרתו בס בקודש", ריח ניחוח דכתיב "לריח ניחוח לד'", רחיצת ידים דכתיב "ובקרבתם אל המזבח ירחצו", מחיצה לדמים דכתיב "והיתה הרשת עד חצי המזבח" (לרמי בר חמא דווקא קדשי במה גדולה טעונים מחיצה לדמים בבמה גדולה, אבל קדשי במה קטנה שהקריבו בבמה גדולה אין טעונים מחיצה לדמים, וללישנא בתרא אמר רמב"ח שדווקא בשעת איסור הבמות יש מחיצה לדמים בבמה גדולה, אבל בשעת התר הבמות אף בבמה גדולה אין מחיצה לדמים, ודלא כרבי אלעזר שסובר שעולה שהוקדשה לשם במת יחיד והכניסה לפני קלטוה מחיצות לכל דבר.

ק"כ: עולה שהוקדשה לשם במת יחיד והכניסה לפני והוציאה, מסתפק רבי זירא אם כבר קלטוה מחיצות, או שכיון שיצאה חזרה לדין קדשי במת יחיד. והנה קדשי קדשים ששחטם בדרום מועלים בהם, ואם עלו - לרבה ירדו, ולרב יוסף לא ירדו, (ורבי ינאי מסתפק בזה, תיקו). והספק הג"ל הוא לכו"ע, דעד כאן לא קאמר רבה אלא במזבח שאינו מקדש אלא דבר הראוי לו, משא"כ מחיצות אולי קולטות גם דבר שאינו ראוי להם. ועד כאן לא קאמר רב יוסף אלא במזבח שזה נשאר באותו מקום, אבל כאן שזה יצא למקום אחר י"ל שחזרו לדין במת יחיד. תיקו.

שחיטת לילה בבמת יחיד - נחלקו רב ושמואל אם שחיטת לילה כשירה בבמת יחיד או לא. דהנה כתיב "ויאמר בגדתם, גולו אלי היום אבן גדולה" משמע שילה פסול, ובהמשך כתוב "ויגישו כל העם איש שורו בידו הלילה וישחטו שם", ונחלקו רב ושמואל אם ישוב הסתירה הוא דכאן איירי

בקדשים וכאן בחולין, או שכאן מדובר בקדשי במה גדולה וכאן מדובר בקדשי במה קטנה.

הפשט וניתוח בעולת במת יחיד- לריה"ג עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח, דאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך. ונחלקו בדבריו רב ורי"ח לגבי עולת במת יחיד, לרב אינה טעונה הפשט וניתוח, דכונת ריה"ג שרק באהל מועד או בבמה גדולה יש הפשט וניתוח, ולרי"ח טעונה הפשט וניתוח, דכונת ריה"ג שמזמן אהל מועד אף בבמה קטנה נוהג הפשט וניתוח.

בדיני מחשבת חוץ לזמנו ונותר וטמא שווה במת גדולה לבמה קטנה. דכתיב "וזאת תורת זבח השלמים" תורה אחת לכל השלמים לעשות זמן במה קטנה כזמן במה גדולה, ואין לומדים ק"ו מעופות שאם עופות שמום פוסל בהם זמן פוסל בהם, כ"ש קדשי במה קטנה, דאיכא למיפרך מה לעופות שכן שאין הזר כשר בהם.

מסכת מנחות:

כל המנחות:

דין מנחות שנעשו שלא לשמן

ב. רוב המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות והקומץ נקטר והשיריים נאכלים, (חוץ ממנחת חוטא וקנאות, כמבואר להלן ד.), אלא שהבעלים לא יצא ידי חובתו וצריך להביא אחרת. ואמנם המנחה עצמה כשירה ואסור לשנותה שנינו נוסף, וכמו שבזבחים אם שחט שלא לשמה אסור לעשות עבודה נוספת שלא לשמה. ודין זה או שהוא מסבא שאין לשנות יותר ממה ששינה, או שלומדים מדכתיב "מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לד' אלוך נדבה", אם כמה שנדרת עשית יהיה נדר ואם לאו יהיה נדבה, ואסור לשנות בנדבה.

ב: שיטת רבי שמעון-

שיטת ר"ש שמנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות, ואף עלו לבעלים לשם חובה. וסברתו היא שבזבחים שהשחיטה והזריקה והקבלה שווים בכל הזבחים שייך לשנות במחשבה, אבל במנחות יש שינוי בעשית המנחות, ואיך יחשוב על מחבת לשום מרחשת, כיון שהיא עשויה במחבת.

הגמ' דנה **אם מתני' דלא כר"ש**, והגמ' אומרת שר"ב אשי י"ל שמתני' איירי בקומץ מנחה לשם סוג מנחה אחרת שהזכיר שם המנחה השניה, אבל הברייתא מדברת שקמץ מחבת לשם מרחשת וכיון שלא הזכיר שם המנחה אלא שם הכלי דברי רוח בעלמא הם. אבל לפי רבה ור"ב מתני' דלא כר"ש, שהרי המשנה מדברת להדיא על שינוי קודש ולא על שינוי בעלים, וששינה לשם מנחה אחרת ולא לשם זבח.

בברייתא אחרת מבואר שר"ש לומד מדכתיב "קודש קדשים היא כחטאת וכאשם", שיש מהם שדינם כחטאת, כמנחת חוטא שקמצה שלא לשמה שהיא פסולה כחטאת, ויש מהם שדינם כאשם, כמנחת נדבה שאם קמצה שלא לשמה כשירה ואינה מרצה כאשם.

הגמ' שואלת **סתירה בין הברייתות**, אם לר"ש אין פסול שלא לשמה במנחות, או שיש מקרים שיש פסול שלא לשמה במנחות.

רבה מתרץ שר"ש מכשיר בשינוי קודש שבזה מעשיה מוכיחים שמחשבתו אינה נכונה, ופוסל בשינוי בעלים, ואף שפסול שלא לשמה נלמד בהיקש, מ"מ ר"ש דריש טעמא דקרא, וסובר שהתורה לא פסלה אלא במחשבה שלא ניכר שהיא אינה נכונה. (ורבא ורב אשי דלהלן חולקים וסוברים שיותר יש לפסול במחשבה שניכר שאינה נכונה. ג.).

הגמ' דנה אם גם בזבחים שייך מחשבה שניכר שהיא אינה נכונה שאין בזה פסול מחשבה-

עולת העוף שמלקה למעלה לשם חטאת העוף שמקום מליקתה למטה, פסולה, דאינו ניכר שזה עולה, שהרי מליקה כשירה בכל מקום במזבח. ואם מיצה דמה למעלה לשם חטאת העוף פסולה, דאינו ניכר שזה עולה, ואף שמיצוי חטאת העוף הוא למטה וטעון הזאה, יכולים לחשוב שזה מיצוי של אחר הזאה, שהוא כשר בכל מקום.

ג. חטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף שצריך לעשות לה מיצוי למעלה ולא הזאה למטה, כשירה לר"ש, (ור"ש חילק בין מנחות לזבחים, ולא בין מנחות לעופות).

קדשי קדשים ששחטם בצפון לשם קדשים קלים פסולים, דאינו ניכר שהם קדשי קדשים, דאף שקדשים קלים שחיתם בדרום, מ"מ הא תנן ששחיתם בכל מקום בעזרה.

קדשים קלים ששחטם בדרום לשם קדשי קדשים פסולים, דיאמרו שהם קדשי קדשים ועבר ושחטם בדרום. אבל המביא מנחת מחבת לשם מרחשת אף אם יאמרו שנדר מרחשת ועבר והביא מחבת, מ"מ היא נעשית מנחת מחבת, ולא יצא ידי נדרו. ואם אמר שיביא סולת זו במחבת והביאה במרחשת, אף שלרבנן היא פסולה, מ"מ לר"ש שקביעות הכלי אינה כלום שהרי האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת יצא, אף בזה היא נעשית מנחת מרחשת.

עולה ששחטה לשם חטאת פסולה, דאינו ניכר שהיא עולה בזה שהיא זכר, שהרי אף שעיר חטאת של הנשיא הוא זכר. ואם אמר ששחטה לשם חטאת יחיד פסולה, כיון שהנקבות מכוסה באליה, ואם הביא שעירה ג"כ פסולה, דאין אנשים נותנים לב להבדיל בין זכר לנקבה.

פסח ששחטו לשם אשם פסול, ואף שפסח הוא בן שנה ואשם הוא בן שנתיים, מ"מ אשם נזיר ומצורע הם בני שנה. ואף אם אמר להדיא לשם אשם גזילות או מעילות, או היכא ששחט אשם גזילות ומעילות לשם פסח, מ"מ אינו ניכר שזה אשם גזילות ומעילות, דאיכא בן שנה שנראה כבן שנתיים או איפכא.

שעיר ששחטו לשם אשם פסול אף שיש לו שיער ולאשם שהוא מן הכבשים יש צמור, דיאמרו שזה איל שחור.

ואמנם **עגל או פר ששחטם לשם פסח ואשם** כשרים לר"ש, כיון שעגל ופר פסולים לפסח ואשם.

ג. רבא מתרץ את הסתירה בדברי ר"ש שאם קמץ מנחה לשם מנחה אחרת כשירה, דכתיב "וזאת תורת המנחה" תורה אחת לכל המנחות, ואם קמץ מנחה לשם זבח פסולה, דלא כתיב "וזאת תורת מנחה וזבח". (ורבה ורב אשי לא מתרצים כרבא, משום דלא משמע להו לדרוש מ"וזאת תורת").

ומה שאמר התנא שטעמא דר"ש משום שמעשיה מוכיחים עליה, הכונה היא שאע"פ שמעשיה מוכיחים שהמחשבה אינה נכונה זה יותר סיבה לפסול מאשר היכא שהמחשבה נראית נכונה, מ"מ לומדים מהפסוק להכשיר, אבל בזבחים אף ששחיטה אחת לכולם ואינו ניכר שהמחשבה אינה נכונה, מ"מ כיון דלא כתיב "וזאת תורת מנחה וזבח" אין ילפותא להכשיר.

ולפי זה חטאת ששחטה לשם חטאת אחרת כשירה לר"ש, דכתיב "וזאת תורת החטאת" תורה אחת לכל החטאות, אמנם לרבנן י"א שכל חטאת ששחטה לשם חטאת אחרת פסולה, דכתיב "ושחט אותו לחטאת" לשם אותו חטאת, וי"א שחטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם או לשם חטאת עבודת כוכבים כשירה, ואם שחטה לשם חטאת נזיר או לשם חטאת מצורע פסולה.

רב אשי מיישב את הסתירה בדברי ר"ש שאם קמץ מחבת לשם מרחשת כשירה, כיון שמחשבה בכלי לא פוסלת. והקומץ מנחה חריבה לשם בלולה י"ל שכוונתו לשם דבר אחר בלול ולא לשם מנחה אחרת, (אמנם רבה ורבא ממאנים בחילוק זה). ובשלמים לא שייך לשם שלום בעלמא, דזבח גופיה איקרי שלמים. אבל אם קמץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת פסולה, כיון שחשב לשם מנחה, ומחשבה פוסלת במנחה.

ומה שאמר התנא שטעמא דר"ש משום שמעשיה מוכיחים עליה, הכונה היא שאף שהמחשבה אינה ניכרת כשירה, אבל בזבחים אף שהמחשבה אינה ניכרת פסולים, מפני שהמחשבה פוסלת בזבחים.

ד. רב הושעיא מסתפק בדת ר"ש אם טעמו כרבה או כרבא, ונ"מ אם הקומץ מנחה לשם זבח כשירה או פסולה, ורב אסי אמר "כלום הגענו לסוף דעתו של ר"ש", ומיאו בכל הביאורים הנ"ל.

שלא לשמן במנחת חוטא ומנחת קנאות

מנחת חוטא, ומנחת קנאות – סוטה, שחישב באחת העבודות (קמיצה, נתינה בכלי, הולכה, הקטרה) שלא לשמן, פסולות, דכתיב בהם "הוא" כמו שכתוב בחטאת, אבל "הוא" דכתיב גבי אשם לא נאמר אלא אחרי הקטרת אימורים (ואפי' אם לא הוקטרו אימוריו כשר), ולומדים מ"הוא" שרק אשם שנתכפרו בעליו באחר שדינו שירעה עד שיפול בו מום וימכר ויפלו דמיו לנדבה, ושחטו בסתמא, כשר לשם עולה, אבל אשם שלא ניתק לרעה ושחטו בסתמא פסול, פסול.

ואין ללמוד לפסול מנחת חוטא וקנאות מדכתיב במנחת חוטא "כי חטאת היא", ובמנחת קנאות יש גז"ש עוון עוון מחטאת, דלא קיבלו גז"ש זו אלא לענין שמוטריהם יהיה נדבה, ואף שאין גז"ש למחצה, מ"מ גלי רחמנא "ושחט אותה לחטאת" שרק בחטאת יש פסול שלא לשמה ולא בשאר קדשים. ולכן אשם אע"פ שכתוב בו עווננו (ואין נ"מ בין עוון לעווננו, וכדתנא דבי רבי ישמעאל זו היא שיבה זו היא ביאה) לא לומדים מחטאת לפסול בשלא לשמו.

אשם נזיר ומצורע ששחטם שלא לשם

ד. לרב פסולים כיון שבאו להכשיר נזיר טמא מכשירו למנות נזירות טהרה, ומצורע מכשירו לבוא במחנה, ולא הכשירו.

והא דלא תני במתני' ריש זבחים שהם פסולים, כיון דאיכא אשם גזילות ומעילות שהם כשרים במחשבת שלא לשמן, ואף שגם באים לכפרה ולא כיפרו, מ"מ מצנינו קרבנות המכפרים שבאים לאחר מיתה, אבל קרבנות המכשירים אין באים לאחר מיתה, כדמצנינו שיוולדת החטאת מכשירה אותה לאכול קדשים והעולה מכפרת עליה אם הביאה חטאתה ומתה יביאו היורשים את עולתה, אבל אם הביאה עולתה ומתה לא יביאו היורשים את חטאתה.

ומה שמצנינו שעולה ושלמים של נזיר באים לאחר מיתה אף שהם מכשירים, שאני התם שזה הכשר שאינו קבוע, דאם גילח על אחת משלת הקרבנות המוטלות עליו ואפי' על החטאת יצא. (המפריש מעות לנזירותו אסור להנות מהם אך אין בהם מעילה, מפני שהמעות ראויות לשלמים, ונזיר שמת והיו לו מעות שהפריש בסתם יפלו לנדבה, ואם פירש שזה לחטאת יולכס לים המלח, ואיסור להנות מהם אך אין בהם מעילה, ומעות שפירש שהם לעולה, יביא בהם עולה ומועלים בהם, ומעות שפירש שהם לשלמים יביא בהם שלמים ונאכלים ליום אחד ואינם טעונים לחם).

ה. הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שאשם מצורע שנשחט שלא לשמו עולה על גבי המזבח, ודלא כרב, (וכן אם לא ניתן דמו על הבהונות עולה לגבי מזבח וטעונים נסכים וצריך להביא אשם אחר).

מנחת העומר שקמצה שלא לשמה

לרב פסולה מהקטרה, ושייריה אין נאכלים, כיון שבאה להתיר חדש ולא התירה. ולא קתני במתני' משום שלא קתני מנחות הבאה בפני עצמה, ואין קבוע לה זמן. (ד.).

לר"ל כשירה, ושייריה אינם נאכלים עד שתובא מנחת עומר אחרת ותתירנה.

ולרבא (ה): כשירה ושייריה נאכלים וא"צ מנחת העומר אחרת להתירה.

ביאור דעת ר"ל, ואם יש מחוסר זמן לבו ביום –

הגמ' שואלת על ר"ל אין מקריבים את המנחה הזו, והרי אסורה באכילה, וכתב "ממשקה ישראל" מן המותר לישראל.

רב אדא בר אהבה סובר שאין מחוסר זמן לבו ביום ומיילא כיון שכשקריב מנחת עומר אחרת תותר באכילה חשיב מן המותר לישראל.

חילוקי דינים בין עופות למנחות – עופות באים בנדבת שניים דהכל באים בשותפות חזן מן המנחה, ומבואים ע"י מחוסרי כפרה, ויש בהם תר מיוחד בקדשים לאוכלם ע"י מליקה, משא"כ מנחות. ומאידיך מנחות טעונות כלי ותנופה והגשה ושייכות בציבור, משא"כ בעופות. ולא חשיב שיש במנחות התר מיוחד בקדשים, והיינו להקריב מנחה האסורה באכילה, דכיון שאין מחוסר זמן לבו ביום לא חשיב איסורא.

במצורע אם הקדים מתן שמן למתן דם, ימלאנו שמן ויחזור ויתן השמן לאחר הדם. ואם הקדים מתן בהונות למתן שבע ימלאנו שמן ויחזור ויתן מתן בהונות אחר מתן שבע. ובזה לא אמרינן אין מחוסר זמן לבו ביום, כיון דכתיב "וזאת תהיה תורת המצורע" בהיותה תהיה.

הקדים חטאתו לאשמו תעובר צורתה ותצא לבית השריפה, ולא יתנו לאחר למרס בדם החטאת עד שיביאו את האשם, (שאע"פ שבמצורע כתיב "תהיה" מ"מ שחיטה לא עבודה). הגמ' מוכיחה מכאן שיש מחוסר זמן לבו ביום, דאל"כ למה לא יתן לאחר למרס בדם.

ה: רב פפא מבאר שטעמיה דר"ל משום דס"ל שהחדש מותר כשהאיר המזרח, ואפי' בזמן שבית המקדש קיים. דאמר ר"ל דהא דתנן אין מביאים מנחות וביכורים ומנחת בהמה לפני העומר, ואם הביא פסול, זה דווקא ב"יד ובט"ו, אבל בט"ז אם הביא כשר. (וקודם שתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר).

שיטת רבא שמנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשירה ושייריה נאכלים וא"צ מנחת העומר אחרת להתירה, דאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה (לאפוקי בעל מום), ובדבר הראוי לעבודה, משא"כ מנחת העומר שהיא משעורים, ובמקום הראוי לעבודה (לאפוקי נפגם המזבח).

מקור פסול טריפה לגבוה

הברייתא לומדת פסול טריפה לגבוה מדכתיב "מן הבקר" למטה דמ"מן הבקר" קמא ממעטים נעבד.

הגמ' שואלת למה לא לומדים פסול טריפה ק"ו מבעל מום, שהוא קל מטריפה שהרי בעל מום מותר להדיט, ובכל זאת פסול לגבוה, ואין לומר **דחלב ודם** יוכיחו שהם מותרים לגבוה אע"פ שאסורים להדיט, דמה לחלב ודם ששאר הבהמה מותרת משא"כ טריפה, ואין לומר שמליקה תוכיח שכולה אסורה להדיט ומותרת לגבוה, דמה למליקה שנאסרת להדיט מחמת קדושתה המליקה, אבל טריפה אינה קדושה בגלל הטריופות, ואין ללמוד מחלב ודם ומליקה בבמה הצד, דמה להצד השווה שבהם שכן מצותם בכך, אבל בטריפה אפשר להביא כשירה.

הגמ' רוצה לפרוך את הק"ו מבעל מום, דמצנינו דבר שאסור להדיט ומותר לגבוה, והיינו **מנחת העומר**. ואין לומר דשאני מנחת העומר שמתירה איסור חדש, שהרי בשביעית אין העומר מתיר איסור חדש, ואף שבשביעית מותרת איסור ספיחין, י"ל דקאי כר"ע שאוסר ספיחין שבביעית, ואי נימא מה לעומר שכן מתיר חדש בחו"ל, ולמ"ד חדש בחו"ל לאו דאורייתא י"ל שהיא מתירה את האיסור של העומר עצמו, א"כ נלמד שטריפה גם תיקרב ותתיר את הלאו שבתוכה. אמנם הגמ' דוחה שא"א ללמוד ממנחת העומר שכן מצותה בכך להביא מן הישן.

ר"ל רוצה לפרוך את הק"ו מבעל מום, דמצנינו דבר שאסור להדיט ומותר לגבוה, והיינו **פיטום הקטורת** שמותר לפטמה רק לגבוה. והגמ' דוחה מה לפיטום הקטורת שכן מצוותו בכך.

ואין לפרוך את הק"ו מבעל מום, דמצנינו דבר שאסור להדיט ומותר לגבוה, והיינו **שבת או כלאים**, ואין לדחות ששבת הותרה אף להדיט לצורך מילה וכלאים הותרו בציצית, דמילה וציצית מצוה הם ואינה צורך להדיט. והגמ' דוחה דשאני שבת שמצותה בכך להקריב תמידין ומוספין בו ביום.

ו. ואין לפרוך את הק"ו מבעל מום דמה לבעל מום למום שפוסל אף אם המקריב הוא בעל מום אבל טריפות אינה פוסלת את המקריב, דאיכא למימר **יוצא דופן** יוכיח, שאף שאינו פוסל במקריב מ"מ מותר להדיט ואסור לגבוה, ואי תימא מה ליוצא דופן שכן אינו קדוש בבכורה משא"כ טריפה,

נימא בעל מום יוכיח, ונלמד מהצד השווה מיוצא דופן ובעל מום. ואין לפרוך מה להצד השווה שבהם שלא הותרו מכללם, דאף טריפה לא הותרה מכללה, דאם הכונה למליקת העוף שמותרת לגבוה, הרי בעופות הותר גם בעל מום (דאין תמות וזכרות בעופות אלא בבהמה), ומה שנוף שנמלק מותר לכהנים, שאני כהנים דמשלחן גבוה קא זכו וזה נחשב הטר לגבוה, וגם בעל מום הותר לגבוה בעופות.

מסקנת הגמ' שאפשר לפרוך את הלימוד מבעל מום ויוצא דופן, דשאני התם שכן מומים ניכר, אבל טריפה שאין מומה ניכר י"ל שהיא כשירה לגבוה, להכי איצטריך קרא.

ומה שלא מספיק ללמוד טריפה מזכתיב "ממשקה ישראל" והיינו מן המתיר לישאל, וכתיב "כל אשר יעבור תחת השבט" פרט לטריפה שאינה עוברת, דמ"משקה ישראל" היינו ממעטים רק בהמה שלא היתה לה שעת הכושר כערלה וכלאי הכרם, ומ"אשר יעבור" היינו ממעטים רק היכא שנטרפה ואח"כ הקדישה דומיא דמעשר, ולכן צריך את הדרשה "מן הבקר" לפסול אף כשהקדישה ולבסוף נטרפה.

אופנים הפסולים בקמיצה

מי פסול לקמיצה – זר ואונן וטבול יום ומחוסר בגדים ומחוסר כיפורים ומי שלא רחץ ידיו ורגליו וערל וטמא, פסולים לקמיצה בכל המנחות, ואפי' לר"ש שאמר שמנחת חוטא היתה צריכה להיות טעונה שמן ולבונה כדי שלא יהיה חוטא נשכר, ואינה טעונה שמן ולבונה כדי שלא יהיה קרבנו מהודר, מ"מ אם קמיצה פסולים המנחה פסולה, (עוד אמר ר"ש שחטאת חלב היתה צריכה להיות טעונה נסכים כדי שלא יהיה חוטא נשכר, ואינה טעונה נסכים כדי שלא יהיה קרבנו מהודר, וגם בזה אם עשו פסולים את העבודות של חטאת חלב פסולה).

הקומץ כשהוא יושב, או עומד ע"ג כלים או ע"ג בהמה או ע"ג רגלי חבירו, הקמיצה פסולה.

אם בקמיצת זר אפשר להחזיר ולקומץ –

1: לרב זר שקמץ יחזיר את הקומץ ויקמץ כשר מהמנחה.

הגמ' אומרת שבהכרח רב דיבר לפי בן בתירא שאומר שבקמץ בשמאל יחזיר, אבל לרבנן שאינו יכול להחזיר, ואפי' היכא שהקומץ בעיניה לרבנן לא יחזיר, אף בזר אינו יכול להחזיר.

הגמ' רוצה לומר שהחידוש של רב שדברי בן בתירא הם אף בקמיצת פסולים, משום דהו"א שדווקא שמאל שיש בו הכשר בעבודת יוה"כ יכול להחזיר ולקמץ, קמ"ל. ואף שזר יש לו הכשר בשחיטה, שאני שחיטה שאינה עבודה, דאף שבפרה אדומה זר פסול (דכתיב אלעזר וחוקה), שאני פרה שהיא קדשי בדק הבית, ובזה צריך כהן וכמו שמצינו שמראות נגעים צריכים כהן אע"פ שאינם עבודה. ואין לומר שגם זר הוכשר לעבודה בבמה, דמבמה אין ללמוד, ומה שאמרו שיוצא אם עלה לא ירד משום שהוא כשר בבמה, אין לומדים דין זה מבמה אלא מ"זאת תורת העולה".

הגמ' דוחה שכבר בברייתא איתא שכן בתירא מדבר בכל הפסולים, ועוד מבואר בברייתא אחרת שכן בתירא לומד מ"וקמץ משם" דהיינו ממקום שכבר קמץ, וא"כ אין חילוק בין קמיצה בשמאל לשאר הפסולים.

ולכן הגמ' אומרת שהחידוש של רב הוא שכן בתירא מכשיר להחזיר אף אם קידש את הקומץ, ודלא כרבי יוסי בן יאסיין ורבי יהודה הנחתום שסוברים שאם קידש את הקומץ לא מכשיר בן בתירא, אבל בקמיצה לבד מכשיר בן בתירא, דאף שקמיצה היא עבודה, מ"מ לא נגמרה העבודה עד שנתן את הקומץ בכלי. ולל"ב רב סובר כאותם תנאים.

2: הגמ' שואלת למה כשהוא מחזיר את הקומץ לכלי אין הקומץ נקדש ונפסל.

ריו"ח מתרץ שכלי שרת אין מקדשים אלא מדעת שמניסם כדי שיקדשו, (ואף מדעת אין מקדשים פסולים אלא ליפסל, אבל לא ליקרב).

רב עמרם מתרץ דאיירי שהחזיר את הקומץ לכלי מלא (ולא גדוש), והיינו שכשקמץ עשה גומא ומחזיר לא לתוך הגומא, ואף שכשמיניד את הכלי הקומץ נופל לגומא, מ"מ אינו קדוש דהוי כמו שהחזירו קוף.

ואם החזירו לכלי שע"ג קרקע, כבר פגש רב נחמן את אבימי אצל רב חסדא, (אבימי היה רבו של רב חסדא, וקיבל רב חסדא מכות טובות על הדין שהכרזה רצופה די בל' יום והכרזה בשני וחמישי צריכה ס' יום, ושכח אבימי מסכת, והלך לרב חסדא שיזכירה לו, ולא קרא לו לבוא אליו, משום שכשהוא עצמו ילך יצליח יותר מפני שיגיע בזה), ודנו אם אפשר לקמץ או לקדש את הקומץ בכלי שע"ג קרקע.

הגמ' פושטת שאפשר לקמץ מכלי שע"ג קרקע, מודתנן שארבעה כהנים נכנסים בשבת, שניים בידם שני סדרים של לחם הפנים, ושניים בידם ב' בזיכים, וארבעה מקדמים לפניהם, שניים ליטול שני סדרים, ושניים ליטול מהם ב' בזיכים. ומה שלא מנה התנא כהן שמגביה את השלחן בשעת סילוק בזיכין מבואר שאף מכלי שע"ג קרקע כשר, דהבזיכים מתירים את הלחם כמו שהקומץ מתיר את המנחה, וכן הוכיח רבא שמקדשים מנחה בכלי שע"ג קרקע, כמו בסידור בזיכין שנסדר את הלחם שהוא שיריים ואת הבזיכים שהם קומץ, בשלחן המונח על הקרקע.

3: רבא סובר שאין מקדשים את הקומץ בכלי שע"ג קרקע, כמו שקבלת הדם אינה כשירה בכלי שע"ג קרקע. ולפי זה מה שאמר רבא שקומץ שנתנו בשני כלים כשר, חזר בו רבא וסבר שהוא פסול (כרב נחמן), שהרי דם אינו קדוש לחצאין, דכתיב "וטבל בדם", (וכמו שבמי חטאת אם קידש פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה, לא קידש, דכתיב "וטבל במים").

דיני הזאה – כתיב "וטבל הכהן את אצבעו בדם, והזה מן הדם", ואיתא בברייתא שלומדים מ"בדם" שצריך שיהיה בדם שיעור טבילה מעיקרו, "וטבל" ולא מספג – מקנח אצבעו בדופני הכלי, "מן הדם" לומר שצריך לטבול אצבעו בין הזאה להזאה למעט שיריים שבאצבע שהם פסולים להזאה. ולפי זה אם ניתז על בגד מהשיריים שבאצבע אין הבגד טעון כיבוס, ורק אם ניתז לפני ההזאה, הבגד טעון כיבוס. והא דאיתא בברייתא שאחרי ההזאה מקנח ידו בגופה של פרה, צ"ל שאז מקנח כל ידו, אבל גם בין ההזאות צריך לקנח את אצבעו, (והיינו בשפת המזרק, דא"צ לעמוד ליד הפרה אלא בזמן השריפה).

קדושה לחצאין

ח. דם אינו מתקדש לחצאין בשני כלים אם יש בכל כלי פחות משיעור הזאה. ואף לר"א דס"ל שחוביתי כהן גדול מתוך שקריבים לחצאין מחציתה בבוקר ומחציתה בערב קדושים לחצאין, מ"מ אין לומדים מנחה מדם, אבל מנחה ממנחה ילפינן, כדמצינו שלומדים שמנחה שקמיצה בהיכל כשירה, מסיילוק בזיכין שזה קמיצה והיא בהיכל. ומה שמצינו שאם לחם הפנים נחתך לפני סילוקו מהשלחן פסול ואין מקקטייר עליו את הבזיכין, אבל אם נחתך אחרי שהגיע זמן סילוקו מהשלחן בשש שעות, הלחם פסול ומקטיירים עליו את הבזיכין, ואף שמנחה שחסרה קודם קמיצה פסולה, שאני התם שאין הקומץ מבורר ולכן א"א לומר כאילו קמיצה כבר, דהוי מחוסר מעשה, ולפ"ז אף שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיירים עליהם את הקומץ, (ויש בזה מחלוקת).

חביתי כהן גדול – ריו"ח אינם קדושים לחצאין, דכתיב "מנחה וכו' מחציתה" הבא מנחה ואח"כ חוציהו. ולרבי אלעזר מתוך שקריבה לחצאין מחציתה בבוקר ומחציתה בערב קדושה לחצאין, ואמנם צריך להביאה מביתו שלימה אבל לענין קידוש יכול לקדשה לחצאין. ומודה ריו"ח בשאר מנחות היכא שהפריש חצי עשרון ודעתו להוסיף שזה קדוש, כיון שדעתו להוסיף, (אף דילפינן מילתא למילתא, וכדמצינו שריו"ח למד ששלמים ששחטם בהיכל כשרים, ממה שבעזרה כשר), ולרב אף בדעתו להוסיף אינו קדוש, ולענין חביתין ס"ל כריו"ח, דאל"כ גילף מהתם, (שהרי רב יליף מילתא ממילתא וכדלהלן).

קדושת מנחה ושמן ולבונה – לרב מנחה קדושה בלא שמן כמו בלחם הפנים. וכן קדושה בלא לבונה כמו במנחת נסכים. וכן קדושה בלא שמן ובלא לבונה כמו במנחת חוטא. וכן שמן ולבונה קדושים זה בלא זה, דמצינו שמן לבדו בלוג של מצורע, ולבונה לבדה בלבונה הבאה בבזיכין. וכן סובר שמואל. ולרבי חנינא אין קדושים זה בלא זה אלא צריך שיהיו

שלתם יחד בכלי, ולדבריו צ"ל שמה שהיו מושחים את מידת העשרון אע"פ שאין בו שמן ולבונה, היינו למנחת חוטא, ומידת לוג ללוג של מצורע.

ח: מה ראוי לקדש - כלי הלח מקדשים את הלח ולא את היבש, ומידת היבש מקדשים את היבש ולא את הלח, אמנם מזרקות מקדשות את היבש, כדמצינו שקערה ומזרק היו "שניהם מלאים סולת בלולה בשמן" ואף שמנחה היא דבר לח, מ"מ אף הדבר היבש שבה מתקדש במזרק, או דנימא שמנחה נחשבת דבר יבש לגבי דם.

מנחה שקמיצה בהיכל - לרב אלעזר כשירה, כדמצינו שסילוק בזיכין נעשה בהיכל. ומה שמצינו שרבי ירמיה לומד מ"וקמץ משם" לקמץ במקום שרגלי זר עומדות והיינו י"א אמה בכניסת העזרה, (ובן בתירא לומד מזה שאם קמץ בשמאל חוזר וקמץ בימין), צ"ל שהפסוק בא להכשיר את כל העזרה ולא לפסול את ההיכל, דה"א דכיון דכתיב "והגישה אל המזבח וקמץ" צריך שתהיה הקמיצה בקרן דרומית מערבית כמו ההגשה, קמ"ל. (וזה אין לומר שהיינו לומדים מעולה וחטאת ואשם דבעינן צפון, דמה לאלו שהם מיני דמים, ובעולה יש עוד פירכא שהיא כליל, ובחטאת יש עוד פירכא שהיא מכפרת על חייבי כריתות).

ט: שלמים ששחטם בהיכל - לר"ח כשרים, דכתיב "ושחטו פתח אהל מועד" וכיון שהעזרה כשירה כ"ש שההיכל כשר. אמנם סברא זו שייכת בעבודה, שאדם עובד במקום רבו, אבל לענין אכילה שאין אדם אוכל במקום רבו צריך פסוק מיוחד שאם הקיפו עכו"ם את העזרה שמוותר לאכול בהיכל קדשי קדשים ושיירי מנחות, דכתיב "בקודש הקדשים תאכלנו".

מנחה שבלולה חוץ לחומת העזרה - לר"ל כשירה, דכתיב "ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה" ואח"כ כתיב "והביאה אל בני הכהנים וקמץ", והיינו שרק מקמיצה ואילך בעינן כהן, וה"ה לענין פנים. ולר"ח פסולה דכיון שעשיתה בכלי בעינן פנים אע"ג דלא בעינן כהן. ותניא כותיה דרבי יוחנן.

דין מנחה שחטרה

מנחה שחטרה קודם קמיצה - לר"ח יביא מתוך ביתו וימלאנה, מפני שרק הקמיצה קובעת לה שם מנחה. ולר"ל לא יביא מביתו, דקדושת הכלי כבר קבעה לה שם מנחה. והגמ' מביאה משנה שכתוב בה כדברי ר"ח, ואיתותב ר"ל.

שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה - איתא להלן שאם נטמאו או נשרפו או אבדו שיירי המנחה, לר"א כשירה, ולרבי יהושע פסולה. ולענין שיריים שחסרו, ר"ל סובר כרבי יהושע, וס"ל שאין מקטיר עליהם את הקומץ, ולר"ח אף לרבי יהושע מקטיר עליהם את הקומץ, דס"ל שלא דיבר רבי יהושע אלא היכא שלא נשאר כזית מהקומץ, וכמו שלענין זבחים אם נשאר כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם, (אבל על חצי זית בשר וחצי זית חלב אינו זורק את הדם, ובעולה כיון שכולה כליל זורק אף על חצי זית בשר וחצי זית חלב, ואם נשאר כזית מנחת נסכים של הזבח ולא נשאר כזית בשר או חלב, אין זורק את הדם). ור"ל לומד מ"והריחם הכהן מן המנחה" דבעינן שתהיה כל המנחה, ולר"ח "המנחה" היינו המנחה שהיתה שלימה.

ט: לחם הפנים שנחתך לפני סטילקו מהשלחן פסול ואין מקטיר עליו את הקומץ, אבל אם נחתך אחרי סטילקו או שהגיע הזמן לסלקו פסול אבל מקטיר עליו את הקומץ. והקשה ר"ח דא"כ ה"ה לענין שיריים, ואין לומר שזה ר"א, שהרי ר"א מכשיר אפי' בנשרף או נאבד ולא רק בנחתך. ואין לומר דשאני לחם הפנים שהוא קרבן ציבור (וציבור קל יותר, שהרי טומאה הותרה בציבור), שהרי מחלוקת ר"ח ור"ל היא גם במנחת העומר שהיא קרבן ציבור.

רב מלכין מביא ב' מקורות מברייתות לפסול חסר במנחה, א' "מסלתה ומשמנה" שאם חסרה כל שהוא פסול, ב' "והונתרת מן המנחה" פרט למנחה שחסרה או שחסר קומצה או שלא הקטיר מלבונתה כלום. הגמ' אומרת שאין הכרח ששני הפסוקים מדברים במנחה שחסרה קודם קמיצה, ואין שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, ודלא כר"ח שהכשיר בהם וכנ"ל, ד"ל דקרא אתא למנחה שחסרה קודם קמיצה לומר שצריך

שימלאנה, והפסוק השני מלמד שאם חסרו השיריים בין הקמיצה להקטרה, שאף שמקטיר הקומץ עליהם, הם אסורים באכילה.

דיני ימין ושמאל בקמיצה ובמצורע

קמץ בשמאל לת"ק פסול, ולבן בתירא יחזיר ויחזור ויקמץ בימין.

והא דקמיצה בשמאל פסולה ילפינן מדכתיב "וימלא כפו ממנה" וכפ היינו ימין דכתיב במצורע "כף הכהן השמאלית" מכאן שבמקום שנא' כף סתם היינו ימין, דארבעה שמאלית כתיבי, חד לגופיה, ואם היה כתוב שתיים הייתי אומר שאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, ואם היה כתוב ג"פ שמאלית הייתי אומר מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית.

והא דכתיב בפרשה זו פעמיים **שנתנית השמן** היא "על בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית" חד להכשיר צדדים של בוהן, דרשינן "על" בסמוך. וחד לפסול צידי צדדים.

י: והא דכתיב "על דם האשם" ו"על מקום דם האשם", בא ללמד שנתון על מקום דם האשם אפי' אם נתקנה, ויתן על דם האשם אפי' אם לא נתקנה ולא היו חציצה.

ולרבא לומדים קמיצה בימין מגז"ש יד יד, ורגלו הימנית נצרך ללמד גז"ש רגל רגל לומר שחליצה בימין, וגז"ש אוזן אוזן לומדים שרציעה בימין, ומ"שמאלית" דעני לומדים שימין של הכהן פסולה במצורע, והא דכתיב שמאלית וכו' גם בעני, משום שכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנחדש בה.

כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין, דכתיב "וטבל הכהן את אצבעו הימנית". לחכמים א"צ לכתוב גם אצבע וגם כהונה, כדכתיב "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו", אלא אף בקמיצה שכתוב בה רק כהונה פסולה בשמאל. ואמנם הולכת אברים לכבש אף דכתיב בה הכהן אינה צריכה ימין, כדמצינו שאת הרגל של ימין היה מחזיק ביד שמאל ועורה לחוץ. ושיטת ר"ש שרק היכא שכתוב אצבע, שמאל פסול, (וכהונה בא לומר שיהיה בכיהונו בבגדי כהונה), אבל היכא שכתוב רק כהונה, שמאל כשר, ולכן ר"ש מכשיר קבלה בשמאל, וכן זריקה שכתוב בה רק כהונה ר"ש מכשיר בה בשמאל, וכדמצינו בביריתא.

י: והא דכתיב "יד" במצורע ללמד על קמיצה שתהא בימין, אף דבקמיצה כתיב "כהונה", י"ל שלימוד אחד הוא לקמיצה עצמה, והלימוד השני הוא לקידוש הקומץ בכלי שרת שיחזיק את הכלי ביד ימין.

ולר"ש שאינו מצריך קידוש קומץ, או ל"א שר"ש מכשיר קידוש קומץ בשמאל, הא דבעי "יד" היינו ללמד שקומץ מנחת חוטא יהיה בימין, דאף שיש ענין שלא יהיה קרבנו מהודר, מ"מ בעינן ימין. (וקמיצה עצמה לר"ש בימין, מדכתיב "קודש קדשים היא כחטאת וכאשם", שאם עובדה ביד עובדה בימין, ואם עובדה בכלי כשרה אף אם עובדה בשמאל).

דיני קמיצה

י"א. קמיצה חסירה או יתירה פסולה, ולכן קמץ ועלה בידו צרור, או גרגר מלח (אע"פ שהוא בר הקרבה), או קורט לבונה (אע"פ שהוקבעה להיות עם המנחה), או שקמצו בראשי אצבעותיו, או שקמצו מבורץ - גדוש. פסול. ואפי' נתערבו מן הצד שאין בזה חציצה פסולים.

כיצד קומצין - פושט ג' אצבעותיו עד שהם מגיעות לכף היד וקומץ, (דכתיב "בקומצו" וכתיב "מלוא קומצו"). ובמנחת מחבת ומרחשת מוחק מלמעלה ע"י האגודל ומלמטה ע"י האצבע הקטנה, וזוהי אחת מעבודות קשות שבמקדש להשוות שלא יהיה חסר או יתר, (וכן מליקה וחפינה). ואם קמץ בראשי אצבעותיו או מן הצדדים, הגמ' מסתפקת אם כשר ונשארת בתיקו. וכן לענין חפינה צריך לחפון כדחפני אינשי שמכניסים צידי ידיהם וחופנים, והגמ' מסתפקת מה הדין בחפן בראשי אצבעותיו או מן הצדדים או שחפן בכל יד וקירבן זו לזו, תיקו.

קידוש הקומץ בכלי - הגמ' מסתפקת אם אפשר לקדש את הקומץ ע"י דיבוקו בדופן הכלי, כיון שזה בתוך הכלי, או שצריך דבעינן הנחה בתוכו. וכן היכא שהפך את הכלי ודיבק את הקומץ בקרקעיתו, הגמ' מסתפקת אי מהני כיון שהניח בתוכו, או דבעינן שיהיה כתיקו.

ריבה שמנה כגון שהוסיף שמן של חולין או של מנחה אחרת, פסול, ואפי' נתן בה ב' לוגין שמן, שכל לוג ראוי לה, פסול.

חיסר או ריבה לבונה

י"א: חיסר לבונה – בשעת הקמיצה לכו"ע צריך שיהיה קומץ, ובשעת ההקטרה: לר"מ גם אז צריך שלא יפחות בקומץ. ולר"י אם נשאר בשעת ההקטרה קורט אחד פסולה, ואם נשאר ב' קרטין כשירה. ולר"ש אף שנשאר קורט אחד כשירה, אבל בפחות מכך אפי' כל שהוא פסולה. ושלשתם מקרא אחד דרשו, דכתיב "ואת כל הלבונה אשר על המנחה", לר"מ הכונה שתהיה הלבונה שנקבעה בתחילה עם המנחה, ולר"י "כל" מרבה קורט אחד ו"את" מרבה עוד קורט, ור"ש לא דורש "את".

וכל זה בלבונה הבאה עם המנחה, אבל בלבונה הבאה בפני עצמה כגון האומר הרי עלי לבונה, י"א שבזה לכו"ע אם הביא פחות מקומץ פסולה, דלהכי כתיב "אשר על המנחה", וי"א שאף בזה נחלקו. ובלבונה הבאה בבזיכין לכו"ע צריך שני קמצים בתחילה ובסוף, ולא אמרינן שכיון שהיא באה עם הלחם הוי כבא עם הזבח.

ריבה לבונה – אם הוסיף יותר מקומץ לבונה כשירה, אבל אם הפריש ב' קמצין פסולה, אמנם אם אבד אחד הקמצים לפני קמיצה כשירה. וכן לענין לחם הפנים, אם הפריש ד' קמצים לב' בזיכין, אם אבדו קודם סילוק בזיכין כשר, ואם אבדו אחר סילוק בזיכין פסול, וקמ"ל שאף שהקומץ מבורר, לא נפסל אלא בסילוק בזיכין, ולא בהגיע זמן הסילוק.

מחשבת פיגול במנחות

המחשב בשעת קמיצת המנחה או בשעת נתינת הקומץ בכלי או בשעת הולכה או בשעת הקטרת הקומץ, לאכול את שירי המנחה או כזית ממנה בחוץ, או שחישב להקטיר את הקומץ או כזית ממנו בחוץ, או שחישב להקטיר את הלבונה בחוץ, נפסלה המנחה ואין בה כרת. אבל המחשב לאכול או להקטיר למחר הרי זה פיגול, ויש בזה כרת.

י"ב: אם חשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול, או להקטיר דבר שאין דרכו להקטיר, אין זה פיגול, (ור"א פוסל). וכן במחשבת פיגול אם לא קרב הקומץ כדינו אין זה פיגול, וכגון שבעבודה אחת חשב מחשבת חוץ למקומו ובשאר עבודות חשב מחשבת חוץ לזמנו, אין זה פיגול. וכן הדין במנחת חוטא ומנחת קנאות. וכן היכא שעל כזית אחד חשב מחשבת חוץ למקומו ועל כזית אחר חשב מחשבת חוץ לזמנו, אין זה פיגול. ולר"י הולכים אחרי המחשבה הראשונה.

מנחה שחסרו שייריה, לריו"ח מקטירים את הקומץ, הגמ' מסתפקת אם לדבריו אם חשב בהקטרה זו מחשבת פיגול הוי פיגול, וכן אם ההקטרה מפקיעה דין מעילה מהשיריים. שיטת רב הונא שאפי' לר"ע שסובר שזריקת דם של בשר שנפסל ביוצא מפקיעה מהבשר דין מעילה, הכא שהפסול הוא בשיריים עצמם ולא מחמת דבר אחר אין ההקטרה מפקיעה דין מעילה. ור"א סבר שאפי' לר"א שסובר ששם הזריקה לא מפקיעה מהבשר דין מעילה, הכא שהכל נשאר בפנים ההקטרה מפקיעה דין מעילה, וחזר בו רבא ואמר שההקטרה לא מועילה, (ואביי דחה את הסיבה שבגללה רבא חזר בו).

י"ג: המקטיר בחוץ קומץ או לבונה או קטורת או מנחת כהנים או מנחת כהן משיח או מנחת נסכים, אפי' הקטיר כזית מהם חייב, ולרבי אלעזר אינו חייב בכזית, ולשיטתו אף מחשבת להקטיר כזית בחוץ אינה פסולה. וכן לשיטתו אין חייב המקטיר קומץ או לבונה בחוץ, עד שיקטיר את שניהם.

נחתה אחת מהחלות כולם פסולות, רבא מדייק מזה שאם יצאה אחת מהחלות לא נפסלו כולם, וא"כ בהכרח שהקטרה מועילה ליוצא ולא לתוסף שהרי אין הקטרת בזיכין כשירה אלא כשיש י"ב חלות, ומוכח שלמרות שחלה אחת יצאה עולה לה ההקטרה. ואביי דוחה שבאמת גם ביוצא כולם פסולות, והדיוק מהברייתא הוא שאם נטמאה חלה אחת לא נפסלו כולם, מפני שהציון מרצה, וקמ"ל שר"א אפי' אם היא בפנים לא מועילה לה ההקטרה, אבל לר"ע מועילה ההקטרה אפי' בנפרסה.

צירוף מחשבות פסול במנחה

מחשבה על אכילת חצי זית והקטרת חצי זית למחר, אינה פוסלת, שאין אכילה והקטרה מצטרפים, ואף אם מחשבת האכילה היא על השיריים ומחשבת ההקטרה היא על הקומץ, דכי אורחיה מחשב, אין מצטרפים.

מחשבה על אכילת חצי זית שיריים וחצי זית קומץ, לרבנן אינה פוסלת, דבעינן מחשבה על דבר שדרכו לאכול, ולר"א שפוסל אף במחשבה על דבר שאין דרכו לאכול, אף מחשבה כזו פוסלת.

מחשבה לאכול חצי זית בחוץ וחצי זית למחר או איפכא פוסלת ואין בזה כרת.

הקומץ את המנחה:

מחשבת פיגול במנחות

י"ג: הקומץ את המנחה במחשבה להקטיר את הלבונה למחר, לרבי יוסי הקרבן פסול ואין בו כרת, דס"ל שאין מתיר מפגל את המתיר, (והרי יכול להקטיר בתחילה או את הלבונה או את הקומץ, משא"כ זבח שדמו ובשרו ואימוריו הם דבר אחד), וכן אם חשב מחשבת פיגול באחד משני בזיכי לבונה, אינו פיגול, (וקמ"ל שאף בלבונה ששני הבזיכין הם מאותו מין, אין הם מפגלים זה את זה), ולרבנן אע"פ שאין מתיר מפגל מתיר, מ"מ מחשבה בקומץ על הלבונה הוי פיגול, כיון שהוקבעו בכלי אחד.

הקומץ את המנחה במחשבה לאכול את השיריים או להקטיר את הקומץ למחר, בזה מודה רבי יוסי דהוי פיגול וחייבים עליו כרת.

י"ד: ליקוט לבונה ע"י זר פסול, דקסבר שהליקוט הוא הולכה שע"י שליטת את הלבונה מעל הסולת ונתנה לכהן, מיעט בהילוך הכהן, דהולכה שלא ברגל שמה הולכה, והולכה בזר פסולה. רב מרי רצה להביא ראיה ממה ששייך לפגל בנתינה בכלי, בשלמא קמיצה שוה לשחיטה, הולכה שוה להולכה, הקטרה שוה לזריקה, אבל נתינה בכלי אינה שוה לקבלה, שהרי הדם נופל מעצמו וכאן צריך לתת את הקומץ בכלי, ובהכרח שעבודה חשובה מפגלת, וא"כ ליקוט לבונה ג"כ נחשב כהולכה. והגמ' דוחה שנתניה בכלי שוה לקבלה, ואין לחלק בין היכא שהדם נופל מעצמו לבין נותן בכלי בידים.

פיגול בחלק מהקרבן

שחט שני כבשי עצרת ע"מ לאכול לחם אחד למחר, או שהקטיר שני בזיכין ע"מ לאכול סדר אחד מסדרי לחם הפנים, לרבי יוסי לא הוי פיגול אלא מה שחשב עליו מחשבת פיגול, והשני פסול ואין בו כרת, ולחכמים שניהם פיגול ויש בהם כרת.

חשב מחשבת פיגול רק על ירך ימינך

רב הונא סובר שלשיטת רבי יוסי אם חשב מחשבת פיגול על ירך ימינך לא פיגל את ירך שמאל, ודבר זה אפשר ללומדו מסברא, שכמו שטומאה בימינך אינה מטמאה את שמאלך, כ"ש שמחשבת לא עדיפא מטומאה, ועוד דכתיב "והנפש האוכלת ממנו" ולא מחבירו.

הגמ' מקשה על רב הונא מהא דאיתא בברייתא שאין כרת עד שיחשוב מחשבת פיגול על כזית משניהם. וזה אינו לשיטת רבנן, דלרבנן אפי' כזית מאחד פוסל את השני, ובהכרח שזו שיטת רבי יוסי, וס"ל לרבי יוסי שהכל גוף אחד וה"ה בחלות אם חשב על שניהם ועירבן במחשבתו הוי כגוף אחד, אבל בחישוב על אחד שלא עירבן במחשבתו לא הוי כגוף אחד.

י"ד: ואין לומר שזה לשיטת רבי דס"ל שאם חשב בשחיטת כל כבש לאכול חצי זית מאחת החלות למחר אין המחשבות מצטרפות, ונימא דלדבריו אם חשב על כזית משניהם יחד מצטרף לפיגול, דהא רבי ס"ל כרבי יוסי, ואין לומר שרבי ס"ל כרבנן וס"ל שצריך לפגל בשני הכבשים, ולאפוקי מר"מ דס"ל מפגלים בחצי מתיר, דמלשון הברייתא לא משמע הכי.

עוד מוכיחה הגמ' דלא כרב הונא מהא דסובר רבי יוסי שאם שחט בחוץ ע"מ לשפוך שיריים למחר או ע"מ להקטיר אימורים למחר הוי פיגול, (אבל אם הזה בפנים ע"מ להקטיר אימורים למחר או לשפוך שיריים

למחר, לא הוי פיגול, וכן אם שחט בחוץ ע"מ להזות דמו למחר לא הוי פיגול, וממה ששייך לפגל ע"י מחשבה על שפיכת שיריים מבואר שאפי' שיריים נחשבים אחד עם הבשר, שהרי ודאי הבשר נתפגל, שהרי אין פיגול בדם (וכן בקומץ ולבונה וקטורת ומנחת כהנים ומנחת נסכים ומנחת כהן משיח), וכ"ש בשתי יריכות ששניהם בשר שאם חשב על רגל ימין נתפגלה גם רגל שמאל.

עוד מוכיחה הגמ' דלא כרב הונא מזה שמחשבה בקומץ מפגלת, וכיון שבקומץ עצמו אין פיגול בהכרח שהשיריים נתפגלו, אע"פ שלא חשב בשיריים עצמם, וכ"ש בב' יריכות.

י"ד: שיטת רבי יוחנן דטעמא דרבי יוסי שכיון שהכתוב עשאן לשתיה החלות כגוף אחד, דמעכבי אהדדי, ומאיך עשאן כשני גופים לעשותם לחוד, ממיילא הדבר תלוי אם עירבם במחשבתו או לא, אבל בחשב על ירך אחד הוי פיגול לשתיה היריכות.

פיגל בלחמי תודה או במנחת מאפה באחד המינים, לדעת רבי יוסי לא נתפגל אלא המין שפיגל בו.

צירוף למחשבת פיגול משתי עבודות

מחשבה על חצי זית בשחיטה וחצי זית בזריקה מצטרפים לפיגול. אמנם קבלה והולכה לל"ק אין מצטרפים כיון שהקבלה אינה מתיר, ולל"ב גם הם מצטרפים כיון שהם עבודות סמוכות זו לזו.

הגמ' רוצה לומר שכל זה לשיטת רבי (הנ"ל), אבל לרבנן ארבעת העבודות מצטרפות לפיגול, והגמ' דוחה שרבי מדבר דווקא בחשב בחצי מתיר על חצי אכילה.

ואין לומר שאם כשחשב בכל המתיר על חצי אכילה הוי פיגול, היה גוזר לפסול גם בחצי מתיר וחצי אכילה, וכמו שמצינו שרבי יוסי גוזר פסול בקומץ של הלבונה אטו קומץ של מנחה, ורבנן גוזרים שאם פיגל בלבונה ולא בקומץ או בקומץ ולא בלבונה הוי פסול. דשאני התם שיש לגזור אטו קומץ של מנחת חוטא ולבונה הבאה בבזיכין, וכן בשני כבשים של עצרת ובבזיכי לחם הפנים גוזרים אטו היכא שיפגל בשניהם, אבל בחשב בכבש אחד על חצי אכילה, כיון שאין מקום שיש פיגול בחשב בחצי מתיר על חצי אכילה, אין סיבה לגזור.

נטמאו חלק מהחלות

נטמאת אחת מהחלות או מהסדרים, לר"י שניהם יצאו לבית השריפה, ולחכמים הטמא בטומאתו והטהור יאכל.

לרבי אלעזר נחלקו דווקא לפני זריקה, אבל לאחר זריקה אין טומאת האחד פוסלת הכל.

ט"ז. טעמא דר"י הוא שכך קיבל מרביתו שאין קרבן ציבור חלוק אלא אם נפסל חציו נפסל כולו. ואין לומר דטעמא דר"י משום דס"ל שאין הציץ מרצה על האכילות, שהרי הציץ מרצה על העולין למזבח, ומ"מ סובר ר"י שאם נטמא אחד הבזיכים יעשו שניהם בטומאה שאין קרבן ציבור חילוק, (ולחכמים הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו). ועוד שהרי שיטת ר"י שאם שבט אחד טמא יקריבו כל השבטים בטומאה, אף שכאן לא שייך רציו ציץ.

פיגול בקרבן על הלחם או איפכא

פיגול בקרבן תודה הוי פיגול גם בלחם, אבל פיגול בלחם אינו פיגול בתודה אלא רק בלחם, דהלחם טפל לתודה ואין התודה טפילה ללחם.

פיגול בכבשי עצרת הוי פיגול גם בלחם, אבל פיגול בלחם אינו פיגול בכבשים אלא רק בלחם, דהלחם טפל לכבשים ואין הכבשים טפלים ללחם. וקמ"ל שאף שצריך להניף את הכבשים יחד עם הלחם, מ"מ פיגול בלחם אינו פיגול בכבשים.

השוחט תודה ע"מ לאכול **כזית שיצורף ממנה ומלחמה** למחר, התודה עצמה אינה מפוגלת, אבל הלחם מפוגל.

הגמ' שואלת למה לא אומרים ק"ו שאם התודה שבכוחה לפגל אינה מפגלת את עצמה, כ"ש שהלחם שאין בכוחו לפגל את התודה שאינו מפגל את עצמו.

ט"ו: הגמ' רוצה להוכיח שאין כזה ק"ו ממה שהזורע בכרם חבירו כשהוא סמוך, הזרעים אסורים, אבל הכרם מותר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. תוס'. ולא אמרינן שאם הגפן לא נאסר כ"ש שלא יאסרו הזרעים. ד"ל דאיידי בשאר זרעים, דרק קנבוס ולוף שאין זרעם כלה אסורים מדאורייתא, ורבנן לא גזרו אלא על מי שעשה איסור.

ויש ששנה את הדין הנ"ל לא בכזית מתודה ומלחמה, אלא בכזית ממכהשים ומלהחם, והמו"מ בגמ' הוא כמו לל"ק. והגמ' אומרת שלל"ק ה"ה בכבשים, אבל לל"ב כבשים מצטרפים ללחם כיון שהם מונפים יחד, אבל תודה ולחמה שאינם מונפים יחד, ס"ל שאין מצטרפים.

ולרבי אבא זוטי הנדון הוא בחשב בשחיטת כבש אחד לאכול כזית מחבירו למחר, ורב מוכיח דלא הוי פיגול, והגמ' דוחה ראייתו.

פיגול בנסכים - מחשבת פיגול בזבח, לר"מ הוי פיגול גם על הנסכים, אם כבר נתקדשו הנסכים בכלי, מפני שדם הזבח מתיר אותם ליקרב. ודווקא בנסכים הבאים עם הזבח, דס"ל שא"א לשנותם לזבח אחר, מפני שכבר הוקבעו בשחיטה. אבל מחשבת פיגול בנסכים אינה פיגול אלא על הנסכים ולא על הזבח. ולחכמים אף מחשבת פיגול בזבח אינה פיגול בנסכים, דאפשר להביא זבח היום ונסכים אחר י' ימים.

פיגול בשמן של מצורע - לוג שמן של מצורע לר"מ שייך בו פיגול מפני שדם האשם מתירו לבהונות, והיינו בשמן הבא עם האשם, דס"ל שא"א לשנותו לזבח אחר, אבל לחכמים מחשבת פיגול באשם לא הוי פיגול בשמן, מפני שאפשר להביאו י' ימים אחרי האשם.

פיגול בחלק מהמתירים

ט"ז. פיגול בקומץ ולא בלבונה, או בלבונה ולא בקומץ לר"מ הוי פיגול ויש בזה כרת, ולחכמים אין בזה כרת עד שיפגל בכל המתיר, אמנם במנחת חוטא ומנחת קנאות שרק הקומץ הוא המתיר מודים חכמים דהוי פיגול.

שחט אחד מכבשי עצרת במחשבה לאכול את שתי הלחם למחר, או שהקטיר אחד מן הבזיכים במחשבה לאכול את שני סדרי לחם הפנים למחר, לר"מ הוי פיגול ויש בזה כרת, ולחכמים אין בזה כרת עד שיפגל בכל המתיר.

שחט אחד מכבשי עצרת במחשבה לאכול אותו למחר, רק הוא נתפגל, ואם חשב לאכול את חבירו למחר, שניהם כשרים.

שיטת רב שאם נתן את הקומץ במחשבת פיגול ואח"כ נתן את הלבונה בסתמא, מודים חכמים דהוי פיגול, **דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה**, ורק כשחשב במעשה השני או כששני כהנים עשו כל אחד מעשה אחד לא הוי פיגול. ולשמואל בכל גוונא סוברים חכמים דלא הוי פיגול.

פיגול בזריקה - דמים הניתנים על מזבח החיצון צריך לפגל במתנה הראשונה, אבל בדמים הניתנים על מזבח הפנימי, כגון מ"ג מתנות של יוה"כ (ולמ"ד אין מערבים לקרנות אלא נוהן על הקרנות גם מדם הפר וגם מדם השעיר, הוו מ"ז, ולמ"ד שיריים מעכבים הוו מ"ח), אם פיגל בכל חלק מהמתנות, לר"מ הוי פיגול ויש בזה כרת, ולחכמים צריך לפגל בכל המתיר, (וכן הדין בי"א מתנות של פר כהן משיח, או י"א מתנות של פר העלם דבר של ציבור). הגמ' אומרת שלרב שאם פיגל בראשונה אומרים שבסתמא הוי מחשבה גם להמשך, צ"ל דאיידי בשני כהנים, ולמ"ד שצריך דווקא אותו כהן צ"ל דאיידי בפיגול בראשונה ובשלישית, שבזה כיון שחזר ופיגל בשלישית זה ראייה שהשניה שהיתה בסתמא אינה פיגול. או שפיגול בראשונה ובשניה, והשלישית היתה בסתמא.

ט"ז: הגמ' אומרת שכיון שאין כרת בפיגול עד שיקרבו כל המתירים, א"כ מה שמצינו שלר"מ אם חשב מחשבת פיגול בפנים הוי פיגול, צ"ל שהזה בהיכל וכו' בכל מקום מפר ושעיר אחר, דאל"כ לא חשיב הזאה ולא קרבו כל המתירים. אי נמי אף בפר ושעיר אחד חשיב שקרבו כל המתירים, דהם מרצים לענין פיגול.

פיגול בהולכת הקומץ

לר"ל דין הולכה כדין הקטרה ואינו פיגול לחכמים עד שיפגל גם בלבונה. ולר"יו"ח דין הולכה כדין הקמיצה והוי פיגול לחכמים.

רבה מבאר דטעמא דריו"ח דכל עבודה שאינה מתרת היא עבודה חשובה לפגל בה בפני עצמה.

והא ששחיתת אחד מכבשי עצרת לא הוי פיגול לחכמים, הטעם הוא מפני ששחיתת הכבשים מקדשת את הלחם, והא לקדש כבא להתיר.

והא דמצינו ששחיתת סימן אחד לשם ערלים נחלקו בדינה חכמים ור"מ אם מפגלים בחצי מתיר, צ"ל שהדם מתקדש ע"י הסכין, והבא לקדש כבא להתיר. (ואם חשב בסימן ראשון על המולים כשר לכו"ע).

הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שבהולכה להקטרה לא נחלקו חכמים ור"מ, ודלא כר"ל.

פיגול בצירוף הרבה מחשבות -

הקטיר מעט מן הקומץ ע"מ לאכול מעט מן השיריים חוץ לזמנו, וכן עשה מעט מעט עד שכלה קומץ כולו - נחלקו רב חסדא ורב המנונא ורב ששת אי הוי פיגול או פסול או כשר.

הגמ' אומרת שאין הכרח שלר"מ הוי פיגול ולרבנן הוי פסול ולרבי כשר, אלא למ"ד דהוי פיגול היינו לכו"ע, והטעם הוא דס"ל שכך דרך אכילה והקטרה, ולמ"ד דהוי פסול הוי לכו"ע, והטעם הוא משום דס"ל שאין זה דרך אכילה והקטרה, ולמ"ד דהוי כשר הוי לכו"ע, והטעם הוא דס"ל דהוי דרך הקטרה אבל לא דרך אכילה.

י"ז. המקטיר את הקומץ במחשבה להקטיר את הלבונה לאחר

זמנה - דעת חריפי דפומבדיתא דהוי פיגול אפי' לחכמים דס"ל שאין מפגלים בחצי מתיר, דהכא פיגול בין בקומץ בין בלבונה. ודעת רב חסדא דלא הוי פיגול אפי' לר"מ דס"ל שמפגלים בחצי מתיר, דשאני הכא שהקומץ אינו מתיר של הלבונה.

המקטיר קומץ במחשבה להקטיר לבונה ולאכול שיריים למחר -

לרבי חנינא הוי פיגול, דס"ל שאין הקטרה מפגלת הקטרה ואין מפגלים בחצי מתיר, ושאני הכא שחשב מחשבת פיגול בכל המנחה.

הקטיר קומץ במחשבה לאכול שיריים למחר, פסול לכו"ע.

הקומץ רבה:

איזה מחשבה פוסלת מנחה

המחשב בקמיצה לאכול דבר שצריך להקטירו, או להקטיר דבר

שצריך לאוכלו, לרבנן כשר, ולר"א פסול. י"א שדברי ר"א הם מדאורייתא דכתיב "ואם האכל יאכל" בשתי אכילות הכתוב מדבר, אכילת אדם ואכילת מזבח, לומר שמחשבים בשניהם, וכן מזה על זה מדאפקינהו רחמנא להקטרה בלשון אכילה, ולפי זה חייב כרת בזה. ורבנן לומדים מזה שאם חשב על הקטרה בלשון אכילה כגון הריני קומץ ע"מ להאכיל קומץ למזבח למחר. אי נמי לומדים רבנן שהקטרה בכזית כמו אכילה. ולר"א כיון דכתיב "האכל יאכל" ולא האכול האכל או יאכול יאכל לומדים גם את הדין הראשון. וי"א שר"א פוסל רק מדרבנן.

י"ז. השוחט זבח במחשבה לשנות מדמו או להקטיר מבושרו או

לאכול מאימוריו למחר, לרבנן כשר, ור"א פוסל. ואם חשב להניח מדמו למחר, ר"י פוסל, ולרבי אלעזר אף בזה נחלקו ר"א ורבנן.

הגמ' רוצה לומר שר"י ורבי אלעזר נחלקו בדעת ר"א אם לדעתו חייב כרת או לא, שהרי במחשבה להניח מדמו למחר רבנן ודאי מכשירים, וא"כ בהכרח כוונת ר"י שבאופן זה דווקא זה פסול בעלמא, ולרבי אלעזר אפי' במחשבת אכילה אין כרת.

י"ח. הגמ' דוחה שאפשר לבאר שלת"ק לא נחלקו ר"א וחכמים אלא

במחשבת אכילה, אבל במחשבה להניח כשר לכו"ע. ולר"י נחלקו במחשבת אכילה, אבל במחשבה להניח לכו"ע פסול, גזירה שמא יבואו להתיר אף כשחשב להניח כל דמו, (שאז פסול מדאורייתא). ולרבי אלעזר גם בזה נחלקו ר"א ורבנן.

ומה שמצינו שכשאמר רבי אלעזר בן שמוע ליוסף הבבלי שהשוחט את הזבח ע"מ להניח מדמו למחר כשר ור"א פוסל, צהבו פניו, משום שר"י לימדו שזה פסול ולא מצא בתלמידי ר"י מי ששמע כך, (זלגו עיניו של ר"א בן שמוע דמעוות, ואמר אשריכם תלמידי חכמים שד"ת חביבים עליכם ביותר, וכו'), אין מזה הכרח שלכו"ע פסול, אלא שמח ממה שמצא שיש מי שפוסל.

המחשב מחשבת פיגול על פחות מזכית, כשר, וכן המחשב על חצי זית באכילה וחצי זית באכילה, כשר, דאין אכילה והקטרה מצטרפים.

מה מעכב במנחות

בלילה פתיחה מליחה תנופה והגשה, ומשיחה, אינם מעכבים במנחות.

י"ח: פתת את המנחה לחתיכות גדולות במקום לכפול אחד לשתים ושתים לארבע, או שפתתה לחתיכות קטנות כשירה.

יציקה מעכבת, אמנם אם יצק זר כשירה, ואם יש ס"א עשרון בכלי אחד פסול כיון שאינו ראוי לבלילה.

הגמ' מביאה מברייתא שדעת ר"ש שכל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה, שנא' "המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה", וכן פסול ליציקה ובלילה ופתיחה ומליחה ותנופה והגשה וקמיצה והקטרה ומליקה וקבלה והזאה והשקאת סוטה ועריפת עגלה וטהרת מצורע, ולנשיאות כפים בין בפנים בין בחוץ, דכתיב "בני אהרן" ללמד שעבודה המסורה לבני אהרן אינה כשירה בכהן שאינו מודה בה.

רב נחמן מבאר שר"ש יכול לסבור כתנא דמתני' שיציקה כשירה בזר, ולומר שר"ש מדבר דווקא במנחת כהנים שכיון שאינה בת קמיצה צריכה כהונה מתחילתה. ורבה מקשה על דבריו. וי"א בשם רב נחמן שר"ש מדבר דווקא במנחות שאינם נקמצות, וגם על זה רבא מקשה. ולכן הגמ' אומרת שמתני' דלא כר"ש, וילפי מדכתיב "בני אהרן הכהן קומץ" שרק מקמיצה ואילך צריך כהן.

י"ט: ובדעת ר"ש אין לומר שהוא סובר שמקרא נדרש לפניו ולאחריו,

שהרי ר"ש לומד מדכתיב "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן" שצריך ימין (דכל מקום דכתיב אצבע וכהנה אינו אלא ימין) רק בנתינה, ודלא כרבנן דס"ל שמקרא נדרש גם לפניו וצריך ימין גם בקבלה. אלא טעמיה דר"ש משום דדריש ו' מוסיף. ואף שר"ש סובר ששחיטה כשירה בזר, ולא לומד מו' מוסיף ("והקריבו בני אהרן הכהנים") שצריך כהן לשחיטה, שאני התם דכתיב "וסמן ושחט" שכמו שסמיכה כשירה בזר ה"ה שחיטה, ומי"א א"צ שחיטה בבעלים כמו סמיכה, דכתיב ביוה"כ "ושחט את פה החטאת אשר לו" מכלל דשחיטה בעלמא א"צ בעלים. (ואין לומר שאם זריקה שהיא עיקר הכפרה א"צ בעלים, כ"ש שבשחיטה א"צ בעלים, דאין דנים אפשר משאי אפשר).

מה מעכב בקדשים

כל מקום שנאמר "תורה" זה אינו מעכב, ואי כתיב "תורה" ו"חוקה" או רק "חוקה" אינו אלא לעכב.

תנופה מעכבת בנזיר דכתיב ביה "תורה" ו"כן יעשה" זה כמו חוקה.

ארבעה מיני לחמים שבתודה מעכבים זה את זה, דאיתקש לנזיר.

ארבעה מינים שבמצורע מעכבים זה את זה, דכתיב "תורה" ו"זאת תהיה תורת המצורע" זה כמו חוקה.

שני שעירי יוה"כ מעכבים זה את זה דכתיב "חוקה".

שאר קרבנות אין דיניהם מעכבים, דכתיב "תורה" ולא כתיב "חוקה".

שני סדרי לחם הפנים או שני בזימין מעכבים זה את זה וכן הסדדים והבזימין מעכבים זה את זה, דכתיב בהו "חוקה" ואע"פ שזה כתוב על האכילה הכל מעכב.

י"ט: מנחה - לרב אף דכתיב בה חוקה אינו מעכב אלא היכא ששנה

הכתוב לעכב, דכתיב "מגרשה ומשמנה", ואם עשה כלי לקומץ פסול, דשנה הכתוב לעכב דכתיב "וימלא כפו ממנה", ולשמאל אם עשה כלי זה אינו מעכב, דדורות משעה לא ילפינן, ואמנם שמאל לומד משעה לדורות

שמזרקות מקדשים (אף דבעלמא אין כלי לח מקדשים יבש ואין כלי יבש מקדשים לח), כיון דכתיב "יב פעמים" שניהם מלאים סולת".

הגשה אינה מעכבת, ואף ששנה בה הכתוב "וזאת תורת המנחה וכו' לפני ד' אל פני המזבח", זה בא לקבוע לה מקום בקרן דרומית (פני המזבח) מערבית (לפני ד') כנגד חודה של קרן. ולר"א מקום ההגשה בדרום, דכל מקום שאתה מוצא ב' מקראות אחד מקיים עצמו ומקיים חבירו ואחד מקיים עצמו ומבטל חבירו, מניחים את זה שמבטל ותופשין זה שמקיים, והכא מערב אינו פני המזבח, אבל דרום הוא לפני ד', דס"ל שכל המזבח הוא בצפון.

מליחה בזבחים ומנחות

ב: מליחת הקרבנות מעכבת, ר"י יליף דין זה מדכתיב "ברית מלח עולם", ור"ש לומד מדכתיב גם בכהונה "ברית כהונת עולם", שכשם שכהונה מעכבת בקרבנות, ה"ה מליחה מעכבת. ולרב שרק כששנה הכתוב זה מעכב, י"ל דס"ל כתנא דמתני' שמליחה לא מעכבת, או ד"ברית" זה כמו ששנה הכתוב לעכב.

והא דכתיב "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" לא נחשב שנה הכתוב לעכב, מפני שלומדים מזה שלא מולחים עצים ודם, אלא רק מה שהוא כמנחה שטעונה דברים נוספים עצים להקטרה.

ומ"מעל מנחתך" לומדים שלא מולחים דם, ולא לומדים למעט אברים, מפני שאברים דומים למנחה במה שאחרים באים חובה לה, ונשרפים על האש, מחוץ לעזרה, וחייבים עליהם משום נותר וטומאה ומעילה, אבל דם אע"פ שהוא מתיר כמו הקומץ ונפסל בשקיעת החמה, מ"מ אברים דומים למנחה יותר מדם.

מ"קרבן" לומדים שרק חלק הקרבן שבמנחה טעון מלח ולא כל המנחה. לבונה צריכה מליחה כיון שהיא באה בכלי אחד עם הקומץ (ואף שגם היא טעונה דבר אחר, מ"מ לומדים כאן כלל ופרט וכלל, ואם לא היתה באה בכלי אחד לא היתה דומה לפרט שהוא "מנחה").

לבונה הבאה בפני עצמה או בזביוכין וקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים, ואימורי חטאת ואשם וקדשי קדשים וקדשים קלים, ואיברי עולה ועולת העוף, טעונים מליחה, דכתיב "על כל קרבןך תקריב מלח".

ב: שיטת רבי שעצים נקראים קרבן, ולשיטתו עצים טעונים מלח והגשה, (המתנדב עצים מביא ב' גזרין), ורבא אמור שלרבי עצים טעונים קמיצה, ורב פפא אמור שלרבי המתנדב עצים צריך להביא עצים נוספים להסיקם.

כ"א: לתנא דבי רבי ישמעאל לומדים מהכלל ופרט וכלל שדווקא דבר שמקבל טומאה ועולה לאישים וישנו על מזבח החיצון טעון מליחה, יצאו עצים שאין מקבלים טומאה, יצא דם שאינו עולה לאישים, יצאה קטורת שאינה נקטרת על מזבח החיצון, וכן יין אינו טעון מלח.

דיני דם

מליחת דם- דם אינו טעון מלח, ואף שדם שמלחו אין בו איסור דם, הו"א שיתן בו משהו מלח למצוה בעלמא.

אכילת דם- דם שבישלו אינו עובר עליו, (ולרב יהודה אברים שצלאן והעלן למזבח אין בהם משום "לריח ניחוח"), והא דאיתא בברייתא שאם הקפה את הדם ואכלו (או שהמחה את החלב וגמעו) חייב, י"ל ששם איירי שהקפה בחמה ולא באור, והא דלא אמרינן הואיל ואידיחי אידיחי, צריך לחלק שבדם חטאות החיצונות חייב הואיל וראוי לכפרה, וה"ה בחולין כיון שבקדשים הוא ראוי לכפרה, אבל בדם חטאות הפנימיות פטור בדם מבושל, וכמו שרב חסדא לומד שדם שקרש בחיצונות חייב על אכילתו דכתיב

חדש- יצא לאור תמצית הש"ס על כל סדר ניקין. וכן תמצית גפ"ת על מסכתות פסחים יבמות גיטין ב"מ וב"ב. כמו כן ניתן להשיג תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). (ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד). תמצית תנ"ך, תמצית משנה ברורה חלקים א' ב', ותמצית ספרי מוסר, ותמצית ספרי חפץ חיים. לפרטים- 0527692282.

"ולקח" והרי גם נקדש הוא בר לקיחה, אבל בפנימיות פטור דכתיב "וטבל והזה", אבל לרבא אפי' בפנימיות חייב, כיון שכנגדו ראוי לכפר בחיצונות, ולדבריו אף דם חמור שקרש ואכלו חייב.

הציצה בדם- דם יבש או לח דסריך להתחיל להתייבש ולהדבק קצת חוץ, אבל לח אינו חוץ.

דיני מליחה

כתיב "במלח", יכול תבונהו (י"מ שיתן הרבה כמו תבן בטיט, וי"מ יעשנו כבנין הרבה שורה על שורה, וי"מ שיתן טעם כבינה), ת"ל "תמלח", יכול במי מלח, ת"ל "במלח". ומ"לא תשבית מלח" לומדים שצריך מלח שאינו שובת והיינו מלח סדומית, ואם אין מלח סדומית יביא מלח איסטרוקנית דכתיב "תקריב" כל שהוא, וכן לומדים שיתן אפי' בחו"ל ואפי' בשבת ואפי' בטומאה.

כיצד הוא מולח מביא האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח, ומעלהו. וכן הרוצה לבשל בשר בקדירה ימלח כך.

כ"א: מעילה במלח- מלח שע"ג האבר מועלים בו, דכתיב "והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עולה", אבל מלח שע"ג הכבש או שבראש המזבח אין מועלין בו.

הנאה מהמלח- מותר לכהנים להנות מהמלח והמעצים. שמואל אומר שרק לקרבן מותר ולא לאכילה, והגמ' אומרת שאין הכונה שאסור למלוח ולאכול קדשים, דאם מותר למלוח עורות, כדמצינו שהיה מלח בלשכת המלח כדי למלוח עורות, (ובכבש כדי למלוח אברים, ובראש המזבח כדי למלוח קומץ ולבונה וקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ועולת העוף), כ"ש שמוותר למלוח ולאכול, אלא הכונה שאסור למלוח חולין ולאוכלם, שאף שמדכתיב "יאכלו" לומדים שאוכלים חולין ותבונה עם המנחה, כדי שתאכל על השבוע, מ"מ אסור לאכול את החולין עם מלח קדשים.

האומר הרי עלי מנחה אינו צריך להביא מלח אלא לוקח משל ציבור, דכתיב "ברית עולם" במלח ובלחם הפנים, מה לחם הפנים משל ציבור אף מלח משל ציבור.

לתשומת לב- תרומות נצרכות, ויתקבלו בברכה.

התורמים 300 נה או הר"ק 25 נה לחודש, יקבלו בעזרת ד' כל חודש 9 עותקים של תמצית מ"ב בדואר, וכן יקבלו (בנקודות המכירה) את כל החוברות שיצאו עד כה. אפשרות להנצחה ע"ג הגליונות.

לפרטים- 052-7692282.

ניתן לתרום בעמדות- נדרים פלוס, עבור "תמצית". או בקהילות דרך בית הכנסת "אהל תורה" ברכפלד.

או ב"נדרים פון" 03-7630543. קופה 1450.

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

בין השעות 14:15 - 13:45, או 19:50 - 19:20.

ניתן לקבל את הגליונות בפקס.

או במייל- A0527692282@gmail.com

ניתן להשיג גליון חודשי על דף היומי או על "קנין חכמה".

ניתן לקבל גליון שבועי על דף היומי ומ"ב וקנין חכמה וכן

הפרשה וההפטרות במייל 9518479@gmail.com